

KAZALO

A. Uvod	2
1. Program za otroke brez spremstva v Evropi (SCEP)	2
2. Definicija	2
3. Načela dobre prakse	3
4. Uporabljene okrajšave in kratice	3
B. Najpomembnejša načela	7
B 1. Najboljše koristi	7
B 2. Nediskriminacija	7
B 3. Pravica do sodelovanja	8
B 4. Spoštovanje kulturne identitete	8
B 5. Razlaga	9
B 6. Zaupnost	9
B 7. Informacije	10
B 8. Sodelovanje med organizacijami	10
B 9. Usposabljanje osebja	10
B 10. Trajnost	11
B 11. Časovna primernost	11
C. Dobra praksa	12
C 1. Dostop na ozemlje	12
C 2. Otroci žrtve trgovine z ljudmi	13
C 3. Otroci brez spremstva migranti	14
C 4. Identifikacija	15
C 5. Iskanje družine in stiki	15
C 6. Imenovanje skrbnika ali svetovalca	16
C 7. Registracija in dokumentacija	17
C 8. Ugotavljanje starosti	18
C 9. Prepoved odvzema prostosti	18
C 10. Pravica do sodelovanja	19
C 11. Začasno varstvo – zdravje, izobraževanje, usposabljanje	20
C 11.1 Začasno varstvo	20
C 11.2 Zdravje	21
C 11.3 Izobraževanje, jezik in usposabljanje	22
C 12. Azilni postopek in status begunca	24
C 12.1 Minimalne garancije v postopkih	25
C 12.2 Merila za odločanje o otrokovi prošnji	26
C 13. Trajne in dolgoročne rešitve	28
C 13.1 Ostajanje v državi gostiteljici/državi azila	28
C 13.2 Ponovna združitev z družino	28
C 13.3 Integracija	29
C 13.4 Posvojitev	30
C 13.5 Identiteta in nacionalnost	30
C 13.6 Vračanje v izvorno državo	31
Priloga I, Socialno ozadje	33
Priloga II, Mednarodna in regionalna zakonodaja, politika in smernice	34
Priloga III, Uporabljeni viri	37

A. UVOD

1. Program za otroke brez spremstva v Evropi (SCEP)

Program SCEP je skupna pobuda organizacije »International Save the Children Alliance« in Visokega komisariata Združenih narodov za begunce (UNHCR). Program temelji na dopolnjujočih se nalogah in strokovnih področjih obeh organizacij.

UNHCR je zadolžen za zagotavljanje zaščite begunskih otrok in tistih, ki prosijo za azil. Skrb organizacije »International Save the Children Alliance« pa je doseči polno uresničevanje pravic vseh otrok.

Program si prizadeva z oblikovanjem skupne politike in zavezanosti najboljši praksi na državni in evropski ravni uresničiti pravice in koristi otrok brez spremstva, ki so prišli v Evropo ali prek Evrope. V okviru tega procesa se s programom razvijajo partnerstva z organizacijami, ki se ukvarjajo z otroki brez spremstva v evropskih državah.

2. Definicija

“Otroci brez spremstva” so otroci, mlajši od 18 let, ki so zunaj matične države in so brez spremstva staršev oziroma zakonsko ali po običaju določenega skrbnika. Nekateri otroci so popolnoma sami, medtem ko lahko drugi živijo s člani razširjene družine, organizacija SCEP pa se ukvarja z obojimi. Vsi taki otroci so otroci brez spremstva in so na podlagi več mednarodnih in regionalnih aktov upravičeni do mednarodnega varstva. Otroci brez spremstva so lahko prosilci za azil zaradi strahu pred preganjanjem ali pomanjkanja varnosti zaradi kršitev človekovih pravic, oboroženih spopadov ali nemirov v njihovi državi. Lahko so žrtve trgovine z ljudmi za spolno ali drugo izkoriščanje ali pa so pribežali v Evropo zaradi hudega pomanjkanja. (Konvencija o otrokovih pravicah, čl. 1 in 22; Haaška konvencija o zaščiti otrok, 1996, čl. 6; Smernice UNHCR, odst. 3.1; Evropski svet za begunce in izgnance (ECRE)(Otroci) odst. 8 in 11; Resolucija EU o mladoletnih osebah brez spremstva, čl. 1(1); Protokol o preprečevanju, odpravljanju in kaznovanju trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroki, čl. 2a in 3d; Protokol o tihotapljenju migrantov po kopnem, morju in zraku, čl. 14 in 19).

Program za otroke brez spremstva v Evropi namesto izraza “otroci brez spremstva” uporablja izraz “ločeni otroci”, ker ta bolje opisuje bistveno stisko teh otrok, saj nimajo nege in zaščite svojih staršev ali zakonitih zastopnikov in zato zaradi te ločitve trpijo socialno in psihološko. Čeprav deluje, kot da so nekateri otroci brez spremstva ob prihodu v Evropo “v spremstvu”, ni nujno, da so odrasli, ki jih spremljajo, sposobni ali primerni prevzeti odgovornost za skrb zanje. Zaradi specifičnosti slovenskega jezika in boljše razumljivosti, v Sloveniji še vedno raje uporabljamo izraz “otroci brez spremstva”.

“Mednarodna zaščita” je potrebna, ker so otroci brez spremstva zapustili svojo domačo skupnost in so pripotovali v Evropo ali prek Evrope. Za rešitev njihovega položaja pa bo najverjetneje treba vključiti tako njihovo matično državo kot državo njihovega trenutnega bivanja. Zato so zaščitni ukrepi, ki so skladni z mednarodnim pravom, nacionalno zakonodajo in standardi, ki veljajo za človekove pravice, bistvenega pomena.

V organizaciji SCEP trenutno sodelujejo partnerji v naslednjih evropskih državah: Avstrija, Belgija, Bolgarija, Češka republika, Danska, Estonija, Finska, Francija, Grčija, Hrvaška, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Nizozemska, Nemčija, Norveška, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovaška, Slovenija, Španija, Švedska, Švica in Združeno kraljestvo.

3. Načela dobre prakse

Načela so namenjena posredovanju preprostega poročila o strategijah in praksah, potrebnih za izvajanje ukrepov, ki bodo zagotovili spodbujanje in zaščito pravic otrok brez spremstva v Evropi. Načela slonijo predvsem na Konvenciji ZN o otrokovih pravicah (KOP) in na dveh dokumentih: Smernice UNHCR o strategijah in postopkih pri obravnavi otrok brez spremstva, ki prosijo za azil, februar 1997, v nadaljevanju Smernice UNHCR, ter stališče Evropskega sveta za begunce in izgnance o otrocih, november 1996, v nadaljevanju ECRE (Otroci).

V načelih se navajajo ustrezna mednarodna in regionalna zakonodaja, politika in smernice. Te so v celoti navedene v Prilogi II.

Pričujoča načela so tretja izdaja Načel dobre prakse (SGP) organizacije SCEP. Poudariti je treba, da gre za živ dokument, ki odraža razgiban napredek varovanja človekovih pravic in vprašanj, ki posebej zadevajo otroke brez spremstva. SGP ni izčrpen seznam standardov in dobre prakse, temveč predstavlja okvir za delovanje in zagovorništvo, na katerem lahko gradimo v prihodnje.

V zvezi s tem bo treba v prihodnjih revizijah SGP neposredneje in celoviteje obravnavati številna sodobna vprašanja. Med ta pereča vprašanja spada: zavzemanje za pravice otrok vojakov, zaščita otrok, žrtev trgovine z ljudmi, in spodbujanje socialno-ekonomskih pravic vseh otrok brez spremstva, vključno z dostopom do poklicnega usposabljanja in možnostmi zaposlovanja.

Vabimo vas, da obiščete našo spletno stran, kjer je na razpolago več gradiva o teh vsebinah in pravicah otrok brez spremstva. Prav tako so dobrodošle vse povratne informacije in pripombe, ki lahko SGP izboljšajo in okrepijo naša skupna prizadevanja na tem področju.

4. Uporabljene okrajšave in kratice

CDE	Konvencija proti diskriminaciji v izobraževanju, 1960
CEDAW	Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, 1979
CERD	Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije, 1965
CRS	Konvencija o zmanjševanju števila oseb brez državljanstva, 1961
Dir. EU	Direktiva Sveta 2003/9/ES o minimalnih standardih za sprejem prosilcev za azil
Dir. EU Družina	Direktiva Sveta 2003/86/ES o pravici do združitve družine

Dublin II	Uredba Sveta EU (ES) št. 343/2003 o vzpostavitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za azil, ki jo v eni od držav članic vloži državljan tretje države
ECRE (Integracija)	Evropski svet za begunce in izgnance: Stališče o integraciji beguncev v Evropi, december 2002
ECRE (Otroci)	Evropski svet za begunce in izgnance: Stališče o begunskih otrocih, 1996
EKČP	Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, 1950
Haaška konvencija, 1993	Haaška konvencija o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah, 1993
Haaška konvencija, 1996	Haaška konvencija o jurisdikciji, veljavni zakonodaji, priznavanju, izvrševanju in sodelovanju v zvezi s starševsko odgovornostjo in ukrepi za zaščito otrok, 1996
ICRMW	Mednarodna konvencija o varstvu pravic vseh delavcev migrantov in njihovih družinskih članov, 1990
ISS	Mednarodne storitve socialnega skrbstva
Konvencija o beguncih, 1951	Konvencija ZN o statusu beguncev, 1951
KOP	Konvencija ZN o otrokovih pravicah, 1989
Ministri SE, 91	Priporočilo Odbora ministrov št. R (91) 11 glede spolnega izkoriščanja, pornografije in prostitucije otrok in mladostnikov ter trgovine z njimi
Ministri SE, 2000	Priporočilo Odbora ministrov št. R (2000) 11 o ukrepanju proti trgovini z ljudmi za namene spolnega izkoriščanja
MKPM	Konvencija proti mučenju in drugim oblikam okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja, 1984
MOD K182	Konvencija o prepovedi in takojšnjem ukrepanju za odpravo najhujših oblik otroškega dela, konvencija Mednarodne organizacije dela št.182, 1999
MPDPP	Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah, 1966
MPESKP	Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, 1966

OVSE	Akcijski načrt OVSE za boj proti trgovini z ljudmi, ministrsko zasedanje v Maastrichtu, 2003
Prip. SE Letališča	Priporočilo parlamentarne skupščine Sveta Evrope št. 1475 (2000). Prihod iskalcev azila na evropska letališča
Prip. SE o izgonu	Priporočilo Parlamentarne skupščine Sveta Evrope št. 1547 (2002) o postopkih za izgon v skladu s človekovimi pravicami in izvedenih ob spoštovanju varnosti in dostojanstva
Prip. SE Usposabljanje uradnih oseb	Priporočilo Parlamentarne skupščine Sveta Evrope 1309 (1996) o usposabljanju uradnih oseb, ki sprejemajo iskalce azila na mejnih točkah
Priročnik UNHCR	Priročnik UNHCR o postopkih in merilih za določanje statusa begunca, 1992
Protokol 1 KOP	Izbirni protokol h Konvenciji o otrokovih pravicah glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije, 2000
Protokol 2 h KOP	Izbirni protokol h Konvenciji o otrokovih pravicah glede vključevanja otrok v oborožene spopade, 2000
Protokol o tihotapljenju	Protokol proti tihotapljenju migrantov po kopnem, morju in zraku, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov o transnacionalnem organiziranem kriminalu, 2000
Protokol o trgovini z ljudmi	Protokol za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroki, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov o transnacionalnem organiziranem kriminalu, 2000
Res. EU	Resolucija EU o mladoletnikih brez spremstva, ki so državljani tretjih držav, 1997
Res. EU Minimum	Resolucija Sveta EU o minimalnih garancijah v azilnih postopkih, 1995
RSMKS	Rimski statut o Mednarodnem kazenskem sodišču, 1998
SDČP	Splošna deklaracija o človekovih pravicah, 1948
SE	Svet Evrope
SE Mladi migranti	Priporočilo Parlamentarne skupščine 1596 (2003). Položaj mladih migrantov v Evropi

Načela dobre prakse, 2004

Smernice UNHCR	Smernice UNHCR o politikah in postopkih za ravnanje z otroki brez spremstva, ki prosijo za azil, 1997
Smernice ZN o ČP in trgovini	Priporočena načela in smernice UNHCHR glede človekovih pravic in trgovine z ljudmi, E/2002/68/dod.1, 20. maj 2002
UNHCHR	Visoki komisariat Združenih narodov za človekove pravice
UNHCR	Visoki komisariat Združenih narodov za begunce
UNHCR-AP	Načrt UNHCR za zaščito, 2002

B. NAJPOMEMBNEJŠA NAČELA

To so načela, ki so opora Načelom dobre prakse, in morajo biti prisotna v vseh fazah varstva in oskrbe otrok brez spremstva.

** Večino sklicevanj spremlja ob prvem navajanju besedilo, ki je le izvleček ali povzetek ustreznega člena ali odstavka. Besedilo ali povezava z njim je navedena v Prilogi III na koncu dokumenta, kjer so sklicevanja urejena. Kdor želi za zagovarjanje pravic otrok brez spremstva uporabiti zakonske člene ali člene politike, se mora sklicevati na celovito besedilo teh dokumentov. **

1. Najboljše koristi

Najboljše koristi otroka so glavno vodilo pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki.

- * ECRE (Otroci), odst. 4
- * KOP, čl. 3(1): Pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki... morajo biti otrokove koristi glavno vodilo.
- * MPDPP, čl. 24(1): Vsak otrok ima brez diskriminacije pravico, da mu njegova družina, družba in država izkazuje varstvo, ki ga zahteva njegova mladost.
- * MPESKP, čl. 10(3): Za varstvo otrok so potrebni posebni ukrepi brez kakršne koli diskriminacije.
- * Priročnik UNHCR, odst. 14
- * Smernice UNHCR, odst. 1.5

2. Nediskriminacija

Otroci brez spremstva so upravičeni do enakega ravnanja in pravic kakor otroci, ki so državljani ali imajo stalno prebivališče. Najprej in predvsem jih je treba obravnavati kot otroke. Vsi pomisleki glede njihovega priseljskega statusa bi morali biti drugotnega pomena.

- * CEDAW: Ta konvencija določa ukrepe za odpravo vseh oblik diskriminacije žensk in deklet.
- * CERD
- * ECRE (Otroci), odst. 5-7
- * EKČP, čl. 14: Vsakdo je upravičen do uživanja vseh pravic in svoboščin, ki so razglašene s to konvencijo, ne glede na raso, barvo, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, narodno ali socialno pripadnost, premoženje, rojstvo ali kakršno koli drugo okoliščino.
- * ICRMW, čl. 18(1): Delavci migranti in njihovi družinski člani imajo pred sodišči enake pravice kakor državljani te države.
- * KOP, čl. 2: S KOP priznane pravice veljajo za vse otroke brez kakršnega koli razlikovanja, ne glede na raso, barvo kože, spol, jezik, veroizpoved, politično ali drugo prepričanje, narodno, etnično ali družbeno poreklo, premoženje, invalidnost, rojstvo ali kakršen koli drug položaj.

- * KOP, čl. 22(1): Otroci brez spremstva, ki so begunci ali prosilci za azil, so upravičeni do varstva in pomoči pri uživanju veljavnih pravic, določenih s KOP in z drugimi mednarodnimi humanitarnimi akti, katerih podpisnice so zadevne države.
- * MPDPP, čl. 24(1)
- * MPESKP, čl. 10(3)
- * Protokol o tihotapljenju, čl. 19(2): Ukrepi se razlagajo in uporabljajo na način, ki ne zapostavlja oseb zato, ker so predmet ravnanja iz člena 6 tega protokola.
- * Protokol o trgovini, čl. 14(2): Ukrepi se razlagajo in uporabljajo na način, ki ne zapostavlja oseb zato, ker so žrtve trgovine z ljudmi.

3. Pravica do sodelovanja

Mnenja in želje otrok brez spremstva je treba ugotoviti in upoštevati, kadar koli se sprejemajo odločitve, ki jih zadevajo. Vzpostavljeni morajo biti ukrepi za njihovo lažje sodelovanje, v skladu z njihovo starostjo in zrelostjo.

- * ECRE (Otroci), odst. 25 & 26
- * KOP, čl. 12: O tehtnosti izraženih mnenj otrok je treba presoјati glede na njihovo starost in zrelost, otroci pa imajo možnost zaslišanja v vseh sodnih ali upravnih postopkih, ki jih zadevajo.
- * Priročnik UNHCR, odst. 41
- * Smernice UNHCR, odst. 5.14-5.15
- * UNHCR-AP, Del III, Cilj 6(2): Države, UNHCR in partnerji morajo oblikovati ukrepe, ki zagotavljajo enakopravno sodelovanje begunskih otrok pri odločanju o vseh področjih begunskega življenja in pri izvajanju teh odločitev.

4. Spoštovanje kulturne identitete

Zelo pomembno je, da lahko otroci brez spremstva ohranijo svoj materni jezik ter vezi s svojo kulturo in veroizpovedjo. Varstvo otrok, zdravstvena nega in izobraževanje morajo odražati njihove kulturne potrebe. Paziti je treba, da se ne ohranjajo tisti vidiki kulturne tradicije, ki so za otroke škodljivi in jih diskriminirajo. Ohranjanje kulture in jezika je pomembno tudi za otrokovo vrnitev v njegovo domovino.

- * ECRE (Otroci), odst. 39
- * ICRMW, čl. 12(1): Delavci migranti in njihovi družinski člani imajo pravico do svobode misli, vesti in vere.
- * ICRMW, čl. 31: Države zagotovijo spoštovanje kulturne identitete delavcev migrantov in njihovih družin in jim ne preprečujejo ohranjanje kulturnih vezi z izvornimi državami.
- * KOP, čl. 24: Otroci imajo pravico do najvišje dosegljive ravni zdravja in do storitev ustanov za zdravljenje in rehabilitacijo.
- * KOP, čl. 30: Otroci, ki pripadajo etnični, verski ali jezikovni manjšini, imajo pravico uživati svojo lastno kulturo, izpovedovati svojo lastno vero in uporabljati svoj lastni jezik.
- * KOP, čl. 8: Otroci imajo pravico ohranjanje ali ponovno vzpostaviti ključne elemente lastne identitete.

* MPDPP, čl. 27: V državah, v katerih živijo etnične, verske ali jezikovne manjšine, osebam, ki pripadajo takim manjšinam, ne sme biti odvzeta pravica do izpovedi ali izražanja lastne vere ali uporabe svojega lastnega jezika.

5. Razlaga

Otrokom brez spremstva morajo biti ob zaslišanju ali kadar potrebujejo dostop do storitev ali pravnih postopkov na razpolago ustrezno usposobljeni tolmači, ki govorijo jezik, v katerem želijo otroci komunicirati.

* KOP, čl. 12

* KOP, čl. 13: Otroci imajo pravico do svobode izražanja, ki zajema svobodno iskanje, sprejemanje in širjenje informacij.

* MPDPP, čl. 19: Vsakdo ima pravico do lastnega mnenja brez vmešavanja. Vsakdo ima pravico do svobode izražanja.

* Smernice UNHCR, odst. 5.13

6. Zaupnost

Poskrbeti je treba, da se o otroku brez spremstva ne razkrijejo informacije, ki bi lahko ogrozile njegove družinske člane v njegovi domovini. Preden se informacije občutljive narave razkrijejo drugim organizacijam ali posameznikom, je treba na način, primeren njegovi starosti, pridobiti dovoljenje otroka brez spremstva. Informacije se ne smejo uporabljati za nobene druge namene, kakor za tiste, za katere so bile posredovane.

* EKČP, čl. 8: Vsakdo ima pravico do spoštovanja njegovega zasebnega in družinskega življenja, njegovega doma in korespondence.

* ICRMW, čl. 14: Nihče se ne sme samovoljno ali nezakonito vmešavati v zasebno življenje, družino, dom, korespondenco ali drugo komuniciranje nobenega delavca migranta ali njegovega družinskega člana.

* KOP, čl. 16: Otroci imajo pravico do zaščite pred samovoljnim ali nezakonitim vmešavanjem v njihovo zasebnost, družino, dom ali korespondenco.

* MPDPP, čl. 17: Nihče se ne sme samovoljno ali nezakonito vmešavati v zasebno življenje drugega, v družino, v dom ali korespondenco ali nezakonito napadati njegovo čast in ugled.

* Res. EU, čl. 3(1): Informacije o identiteti in položaju mladoletne osebe se lahko pridobijo na različne načine, zlasti z ustreznimi pogovori, ki se opravijo čim prej na način, primeren mladoletnikovi starosti. Pri zahtevanju, prejemanju, posredovanju in hranjenju pridobljenih informacij sta potrebni posebna pazljivost in zaupnost, da se zaščitijo mladoletna oseba in njeni družinski člani.

* Smernice UNHCR, odst. 5.16 & 5.17

7. Informacije

Otrokom brez spremstva mora biti zagotovljen dostop do informacij o, na primer, njihovih pravicah, razpoložljivih storitvah, procesu pridobivanja azila, iskanju družine ter o stanju v izvorni državi.

* ECRE (Otroci), odst. 31

* ICRMW, čl. 33(b): Delavci migranti in njihovi družinski člani imajo pravico do informacij o pogojih njihovega sprejema in o svojih pravicah in dolžnostih.

* KOP, čl. 13

* KOP, čl. 17: Države otrokom zagotavljajo dostop do informacij iz najrazličnejših domačih in mednarodnih virov.

* KOP, čl. 22(2): Države, če se jim zdi primerno, sodelujejo pri vseh naporih Združenih narodov in drugih medvladnih ali nevladnih organizacij pri iskanju staršev ali drugih družinskih članov.

8. Sodelovanje med organizacijami

Organizacije, vladne službe in strokovnjaki, ki so vključeni v obravnavo otrok brez spremstva, bi morali med sabo sodelovati in s tem zagotoviti večje in bolj zaščitene pravice in blaginjo otrok brez spremstva. Za izpolnitev medsebojno povezanih potreb otrok brez spremstva je potreben celostni pristop.

* KOP, čl. 22(2)

* Res. EU, čl. 5(3c in d): Državni organi bi morali pri načrtovanju vračanja mladoletnika sodelovati z mednarodnimi organizacijami, kakor je UNHCR ali UNICEF in, če je primerno, z nevladnimi organizacijami, da preverijo možnost sprejema in zmogljivosti oskrbe v državi, v katero bo mladoletnik vrnjen.

* Smernice UNHCR, odst. 12

9. Usposabljanje osebja

Osebe, ki delajo z otroki brez spremstva, morajo obiskovati ustrezno usposabljanje o potrebah in pravicah otrok brez spremstva. Osebje, ki se ukvarja s priseljevanjem, in osebje obmejne policije bi moralo biti usposobljeno za vodenje razgovorov, ki so otrokom prijazni.

* Dir. EU, Sprejem, čl. 19(4): Osebe, ki delajo z mladoletniki brez spremstva, morajo biti ustrezno usposobljene ali obiskovati ustrezno usposabljanje za njihove potrebe, zavezuje pa jih načelo zaupnosti, kakor ga opredeljuje nacionalno pravo, glede vseh informacij, ki jih pridobijo pri svojem delu.

* KOP, čl. 3(3): Države pogodbenice zagotovijo, da se bodo ustanove, službe in zavodi, odgovorni za skrb ali varstvo otrok, prilagodili predpisanim normam, med drugim glede primernosti in usposobljenosti osebja, in zajamčili ustrezen nadzor.

* Prip. SE Usposabljanje uradnih oseb, odst. 3 in 4

* Res. EU, čl. 4(5): Razgovor morajo opraviti uradne osebe s potrebnimi izkušnjami ali usposobljenostjo. Zavedati se je treba pomembnosti ustreznega usposabljanja uradnih oseb, ki zaslišijo mladoletnika brez spremstva, ki prosi za azil.

* Smernice UNHCR, odst. 11

10. Trajnost

Pri odločitvah glede otrok brez spremstva je treba kar najbolj upoštevati dolgoročne koristi in blaginjo otroka.

* KOP, čl. 22(1)

* KOP, čl. 22(2)

* KOP, čl. 3(1)

* Priročnik UNHCR, odst. 214

* Res. EU, čl. 5: Kadar mladoletniku ni dovoljeno podaljšati bivanja, lahko zadevna država članica mladoletnika vrne v njegovo izvorno državo ali v tretjo državo, ki ga je pripravljena sprejeti, samo če je ob njegovem prihodu tja poskrbljeno za primeren sprejem in oskrbo.

* Smernice UNHCR, odst. 9

11. Časovna primernost

Vse odločitve glede otrok brez spremstva morajo biti sprejete v primernem času, pri čemer se upošteva otrokovo dožemanje časa.

* KOP, čl. 3(1)

* Smernice UNHCR, odst. 8.1 & 8.5

C. DOBRA PRAKSA

V nadaljevanju je predstavljena dobra praksa ravnanja z otroki brez spremstva od trenutka njihovega prihoda do sprejetja dolgoročne odločitve glede otrokove prihodnosti.

1. Dostop na ozemlje

Otrokom brez spremstva, ki iščejo zaščito, ne sme biti zavrnjen vstop v državo oz. otroci ne smejo biti vrnjeni na mesto vstopa. Otrok brez spremstva se ne sme nikdar pridržati zaradi razlogov priseljevanja. Prav tako jih organi za priseljevanje na mestu vstopa ne smejo podrobno zaslišati (glej odstavek C 6).

- * Dublin II čl. 3(1): Države članice obravnavajo prošnjo katerega koli državljana tretje države, ki na meji ali ozemlju katere koli od članic zaprosi za azil.
- * ECRE (Otroci), odst. 14 & 15
- * EKČP, čl. 2(1): Pravica vsakogar do življenja je varovana z zakonom.
- * EKČP, čl.3: Nihče ne sme nikogar mučiti oziroma z nikomer se ne sme nečloveško in ponižujoče ravnati ali kaznovati.
- * Konvencija o beguncih, 1951:
 - čl. 31: Države ne uporabljajo kazenskih sankcij za osebe zaradi nezakonitega vstopa ali navzočnosti, če so prišli z ozemlja, kjer so bili izpostavljeni preganjanju po čl. 1,
 - čl. 33: Države ne vračajo begunca v državo, v kateri sta ogrožena njegovo življenje ali svoboda po čl.1.
- * KOP, čl. 37(b): Otrokom ne bo nezakonito ali samovoljno odvzeta prostost, pridržani bodo le v skrajnem primeru in ločeno od odraslih.
- * KOP, čl. 6(1): Vsak otrok ima neodtujljivo pravico do življenja.
- * MKPM, čl. 3. Nobena država ne bo vrnila osebe drugi državi, če je utemeljen sum, da bo oseba podvržena mučenju.
- * MPDPP, čl. 6(1): Vsakdo ima neodtujljivo pravico do življenja, ki mora biti z zakonom zaščitena, in nikomur ne sme biti življenje samovoljno vzeto.
- * Res. EU Minimum, odst. 1: Postopki bodo v polni meri spoštovali čl. 1 Konvencije iz leta 1951, kar zadeva opredelitev begunca, in čl. 33 glede načela »nevračanja«.
- * Smernice UNHCR, odst. 4.1 & 4.2

2. Otroci žrtve trgovine z ljudmi

Trgovina z otroki za prostitucijo, proizvodnjo otroške pornografije in drugo izkoriščanje je v Evropi resen problem. Države morajo sprejeti protiukrepe za preprečevanje in zaustavitev trgovine tako, da z drugimi državami izmenjujejo informacije o trgovini z ljudmi in zagotovijo, da so obmejni organi opozorjeni na ta problem.

Otroke izkoriščajo tako tisti, ki z njimi trgujejo, kot tisti, ki v ciljni državi uporabljajo njihove usluge.

Ravnanje uradnikov za priseljevanje, policije, socialnih delavcev in drugih strokovnjakov z otroki, žrtvami trgovine z ljudmi, mora biti skladno z načeli o varstvu otrok, ki morajo prevladati nad vprašanji priseljevanja ali preprečevanja kriminala.

Mnenja in želje otrok, žrtev trgovine z ljudmi, je treba ugotoviti in upoštevati, kadar koli se sprejemajo odločitve, ki jih zadevajo, tudi kot pomoč za njihovo rehabilitacijo in usposabljanje.

* CEDAW, čl. 6: Države pogodbenice sprejmejo vse ustrezne ukrepe, vključno z zakonodajo, za zatiranje vseh oblik trgovine z ženskami in spolnega izkoriščanja žensk (in deklic).

* EKČP, čl. 4: Nihče ne sme biti prisiljen v suženjstvo ali služabništvo in od nikogar se ne sme zahtevati, naj opravlja prisilno delo.

* KOP, čl. 34: Države bodo otroke zavarovale pred vsemi oblikami spolnega izkoriščanja in zlorab.

* KOP, čl. 35: Države podpisnice bodo sprejele vse ustrezne ukrepe, da bi preprečile ugrabitve, prodajo ali trgovino z otroki za kakršne koli namene ali v kakršni koli obliki.

* KOP, čl. 36: Države bodo otroke zavarovale pred vsemi oblikami izkoriščanja, ki jim v kakršnem koli pogledu škoduje.

* KOP, čl. 37

* Ministri SE, 2000

* Ministri SE, 91

* MOD C182, čl. 3: Definicija "najhujših oblik otroškega dela" vključuje prodajo in trgovino z otroki.

* MPDPP, čl. 8: Nihče ne sme biti prisiljen v suženjstvo ali služabništvo in od nikogar se ne sme zahtevati, naj opravlja prisilno delo.

* MPESKP, čl. 10(3): Otroci morajo biti zaščiteni pred ekonomskim in socialnim izkoriščanjem.

* OVSE

* Protokol 1 h KOP, čl. 3: Spolno izkoriščanje otrok in trgovina z otroki za katere koli namene (presaditev organov, posvojitve, prostitucijo, otroško delo) je treba opredeliti kot kaznivo dejanje.

* Protokol 1 h KOP, čl. 8(1): Države sprejmejo ustrezne ukrepe za zaščito koristi otrok, ki so žrtve spolnega izkoriščanja in trgovine.

* Protokol o tihotapljenju, čl. 19

* Protokol o trgovini z ljudmi:

čl. 3(a): Trgovina z ljudmi pomeni novačenje, prevoz, premestitev, nudenje zatočišča ali sprejem oseb, če je bilo soglasje posameznikov, ki nadzirajo te osebe, z namenom njihovega izkoriščanja pridobljeno z grožnjo, silo ali drugimi oblikami prisile, ugrabitvijo, goljufijo, prevaro, zlorabo pooblastil ali ranljivosti, dajanjem ali prejemanjem plačil ali drugih koristi.

Izkoriščanje vključuje vsaj izkoriščanje prostitucije ali drugih oblik spolne zlorabe oseb, njihovo prisilno delo ali storitve, suženjstvo ali podobna stanja, podložništvo ali odstranitev organov.

čl. 3(c): Novačenje, prevoz, premestitev, dajanje zatočišča ali sprejemanje otrok zaradi izkoriščanja se šteje za trgovino z ljudmi, čeprav ne vključuje sredstev, navedenih v pododstavku (a) tega člena.

čl. 6: Države omogočajo pomoč in zaščito žrtvam trgovine z ljudmi.

čl. 7: Vsaka država pogodbenica preuči sprejetje ukrepov, ki žrtvam trgovine z ljudmi v ustreznih primerih dovoljujejo začasno ali stalno ostati na njenem ozemlju.

čl. 9: Države uvedejo različne ukrepe za preprečevanje trgovine z ljudmi in za zaščito žrtev.

čl. 10: Organi pregona in priseljevanja ali drugi ustreznimi organi sodelujejo med seboj z izmenjavo informacij o trgovini z ljudmi. Države zagotovijo in okrepijo usposabljanje ustreznih organov.

čl. 14(2)

* SE Mladi migranti, odst. 8

* Smernice ZN o ČP in trgovini, Smernica 8

* Svet EU: Bruseljska deklaracija o preprečevanju in boju proti trgovini z ljudmi, maj 2003: odst. 9, 12, 13.

* Svet EU: Skupni ukrepi za boj proti trgovini z ljudmi in spolnemu izkoriščanju otrok, 24. feb. 1997.

* UNHCR-AP, Del III, Cilj 2(2): Države morajo zagotoviti, da njihovi azilni postopki omogočajo posameznikom, žrtvam trgovine z ljudmi, vključno z ženskami in deklicami, zaprositi za azil.

3. Otroci brez spremstva migranti

Nekateri otroci brez spremstva potujejo sami kot migranti, ki iščejo rešitev pred revščino, pomanjkanjem in stisko. Otroci brez spremstva migranti, ki jih pristojni organi opazijo, ne smejo biti nikoli odstranjeni iz države brez predhodne temeljite ocene razmer v izvorni državi. Imeti morajo pravico prositi za azil in/ali dovoljenje za bivanje. Vsi otroci brez spremstva migranti morajo imeti dostop do socialnega varstva, izobraževanja in zdravstvenih storitev.

* ICRMW: Ta konvencija določa pravice vseh delavcev migrantov in njihovih družinskih članov.

* KOP, čl. 2

* Protokol o tihotapljenju, čl. 19(2)

* SE Mladi migranti, odst. 6

4. Identifikacija

Organi za priseljevanje morajo na mestih vstopa sprožiti postopke za ugotavljanje identitete otrok brez spremstva in te otroke predati ustreznim organom socialnega skrbstva. Če je otrok v spremstvu odrasle osebe, je treba ugotoviti, v kakšnem razmerju sta otrok in odrasla oseba. Ker veliko otrok vstopi v državo, ne da bi bilo na mestu vstopa ugotovljeno, da so "brez spremstva", si morajo organizacije in strokovni delavci izmenjavati informacije, da se otroci brez spremstva prepoznajo in se jim zagotovi primerno varstvo.

Nekateri otroci ostanejo brez spremstva po vstopu v državo (razpad družine, odhod skrbnika itd.). Organi za priseljevanje in določanje statusa begunca morajo zagotoviti, da se v njihovih postopkih upoštevajo vse spremembe statusa zaradi take ločitve.

* KOP, čl. 8

* Res. EU, čl. 3(1)

* Smernice UNHCR, odst. 5.1-5.3 in Priloga II

5. Iskanje družine in stiki

Otrokove starše in družinske člane je treba začeti iskati čim prej, vendar le, če to ne bo ogrožalo otroka ali otrokovih družinskih članov v izvorni državi. Iskanje je treba izvajati le na podlagi zaupnosti. Države in druge organizacije, ki opravljajo iskanje, morajo sodelovati z agencijami Združenih narodov, osrednjo agencijo za iskanje pri Mednarodnem odboru Rdečega križa in mednarodnimi socialnimi službami. Otroci brez spremstva morajo biti o procesu iskanja ustrezno obveščeni, z njimi se je treba posvetovati in upoštevati njihova mnenja. Če je primerno, morajo osebe, odgovorne za blaginjo otroka, spodbujati redne stike med otrokom in njegovo družino.

* Dir. EU, Sprejem, čl. 19(3): Države članice si ob varovanju najboljših koristi mladoletnika brez spremstva prizadevajo čim prej izslediti člane njegove družine. Če bi lahko prišlo do ogrožanja življenja in varnosti mladoletnika ali njegovih bližnjih sorodnikov, je treba pri zbiranju, obdelavi in posredovanju informacij zagotoviti zaupnost, da se tako prepreči ogrožanje njihove varnosti.

* ECRE (Otroci), odst. 32

* EKČP, čl. 8

* ICRMW, čl. 44(1): Države sprejmejo ukrepe za zagotavljanje zaščite celosti družin delavcev migrantov.

* KOP, čl. 10(1): Zahteve za ponovno združitev družine je treba obravnavati "na pozitiven, human in ekspeditiven način".

* KOP, čl. 10(2): Otrok, čigar starši prebivajo v različnih državah, ima pravico vzdrževati redne stike s starši.

* KOP, čl. 22(2)

* KOP, čl. 9(3): Otroci, ki so ločeni od staršev, imajo pravico ohranjati stike s svojimi starši.

* MPDPP, čl. 23(1): Družina ima pravico do državnega varstva.

* Priročnik UNHCR, odst. 218

* Res. EU, čl. 3(3): Države članice si morajo prizadevati izslediti družinske člane mladoletnika brez spremstva ali ugotoviti kraj bivanja družinskih članov ne glede na njihov

pravni status ter brez prejudiciranja katere koli prošnje za bivanje. Tudi mladoletnika brez spremstva se lahko spodbuja pri iskanju družinskih članov in pomaga pri vzpostavitvi stika z Mednarodnim odborom Rdečega križa, nacionalnimi organizacijami Rdečega križa ali drugimi organizacijami. Ustrezno je treba upoštevati načelo zaupnosti, da se zaščitijo mladoletnik in njegovi družinski člani.

* Smernice UNHCR, odst. 5.17

6. Imenovanje skrbnika ali svetovalca

Takoj ko je otrok prepoznan kot otrok brez spremstva, je treba imenovati neodvisnega skrbnika ali svetovalca, ki dolgoročno svetuje in varuje otroke brez spremstva. Ne glede na pravni status te osebe (npr. zakoniti skrbnik, delavec nevladne organizacije) so njene odgovornosti naslednje:

- zagotoviti, da vse sprejete odločitve koristijo otroku,
- zagotoviti, da ima otrok brez spremstva ustrezno varstvo, nastanitev, izobraževanje, jezikovno podporo in zdravstveno oskrbo,
- zagotoviti, da je otrok pri urejanju priseljenkega statusa ali prošnje za azil ustrezno pravno zastopan,
- se posvetovati z otrokom in mu svetovati,
- prispevati k iskanju trajne rešitve, ki je v otrokovem najboljšem interesu,
- prispevati k povezovanju otroka z različnimi organizacijami, ki lahko otroku ponudijo storitve,
- zastopati otroka, če je potrebno,
- preučiti možnosti za iskanje družine in ponovno združitev z otrokom,
- pomagati otroku ohranjati stike z njegovo družino.

Za zagotovitev potrebnega varstva otrok brez spremstva morajo biti skrbniki/svetovalci imenovani v roku enega meseca od trenutka, ko so ustrezni organi obveščeni o otroku.

Posamezniki, ki prevzamejo te odgovornosti, so lahko predstavniki različnih strok. Za učinkovito opravljanje te vloge morajo svetovalci ali skrbniki imeti ustrezna strokovna znanja o varstvu otrok in razumeti posebne kulturne potrebe otrok brez spremstva. Morajo biti usposobljeni, imeti strokovno podporo in treba je preveriti njihovo nekaznovanost.

* Dir. EU, Sprejem, čl. 19(1): Države članice čim prej sprejmejo ukrepe, s katerimi zagotovijo, da mladoletnike brez spremstva zastopajo zakoniti skrbniki ali, če je potrebno, organizacija, ki je odgovorna za skrb za mladoletnike in njihovo blaginjo, ali kateri drugi ustrezni zastopniki. Ustrezni organi opravljajo redno ocenjevanje.

* ECRE (Otroci), odst. 16-18

* Haaška konvencija, 1993

* Haaška konvencija, 1996, čl. 3: Države, v katerih imajo otroci brez spremstva običajno prebivališče, lahko sprejmejo ukrepe za varstvo, vključno s skrbništvom ali podobnimi ukrepi.

* Haaška konvencija, 1996, čl. 6: Konvencija se uporablja za otroke brez spremstva, ki so begunci ali mednarodno razseljeni zaradi nemirov v njihovi matični državi.

* KOP, čl. 12

* KOP, čl. 18(2): Države zakonitim skrbnikom pomagajo pri izvrševanju njihovih odgovornosti pri otrokovi vzgoji.

- * KOP, čl. 20(1): Otroci, prikrajšani za svoje družinsko okolje, imajo pravico do posebnega varstva in pomoči.
- * KOP, čl. 20(3): Pri skrbi za otroke, prikrajšane za svoje družinsko okolje, se upošteva njihovo etnično, versko, kulturno in jezikovno poreklo.
- * Priročnik UNHCR, odst. 214
- * Res. EU, čl. 3(4 in 5): Države članice morajo čim prej zagotoviti zakonsko skrbništvo ali zastopanje organizacije, ki je odgovorna za varstvo in blaginjo mladoletnika, ali drugo ustrezno zastopanje. Skrbnik mora zagotoviti, da je ustrezno poskrbljeno za mladoletnikove potrebe (na primer pravne, socialne, zdravstvene ali psihološke).
- * SE Mladi migranti, odst. 4,vi
- * Smernice UNHCR, odst. 5.7
- * UNHCR-AP, Del III, Cilj 1(9): Države, UNHCR, nevladne organizacije in drugi partnerji morajo reševati potrebe otrok brez spremstva, vključno z njihovo začasno nastanitvijo pri rejniških družinah ali imenovanjem državnih ali nedržavnih skrbnikov, in nadzorovati te rešitve.

7. Registracija in dokumentacija

Registracija in dokumentacija sta ključni za zaščito dolgoročnih interesov otrok brez spremstva. Opraviti ju je treba z "dvostopenjskim" postopkom zaslišanja. Uradniki za priseljevanje in osebje mejne policije morajo svoja zaslišanja omejiti na zbiranje osnovnih podatkov o otrokovi identiteti. Pri zaslišanjih organov za priseljevanje mora biti vedno prisoten pravni svetovalec, skrbnik ali druga pooblaščenca oseba. Pristojni organ socialnega skrbstva ali katera druga organizacija, pooblaščenca za varstvo otroka, mora zbrati popolne podatke o otrokovem socialnem ozadju (glej Prilogo I). Vsi, ki opravljajo intervju z otrokom, morajo biti ustrezno strokovno usposobljeni za zasliševanje otrok brez spremstva.

- * KOP, čl. 8
- * Res. EU, čl. 3(1)
- * Smernice UNHCR, odst. 5.6 & 5.8-5.10

8. Ugotavljanje starosti

Pri ugotavljanju starosti je treba upoštevati fizične, razvojne, psihološke in kulturne dejavnike. Če je ugotavljanje starosti potrebno, ga morajo opraviti neodvisni strokovnjaki z ustreznim strokovnim znanjem in poznavanjem otrokovega etničnega/kulturnega porekla. Pregledi ne smejo biti nikoli vsiljeni ali kulturno neprimerni. Posebna skrb mora biti posvečena zagotavljanju, da so pregledi primerni otrokovemu spolu.

Če obstaja dvom, naj bi bilo privzeto, da se nekdo, ki trdi, da je mlajši od 18 let, do nadaljnjega kot tak tudi obravnava.

Opozoriti je treba, da ugotavljanje starosti ni eksaktna znanost in so pri tem mogoče velike napake. Pri določanju starosti je treba, če obstaja dvom, verjeti otrokom.

* ECRE (Otroci), odst. 9

* Konvencija o beguncih, 1951: Kazenske sankcije se ne uporabljajo za prosilce za azil zaradi nezakonitega vstopa v državo, če lahko dokažejo upravičenost nezakonitega vstopa.

* Priročnik UNHCR, odst. 196-197

* Res. EU, čl. 4(3): Ugotavljanje starosti mora biti objektivno. Države članice lahko za to uporabljajo medicinski pregled za določanje starosti, ki ga opravlja usposobljeno medicinsko osebje s soglasjem mladoletnika, posebej imenovanega odraslega zastopnika ali ustanove.

* Smernice UNHCR, odst. 5.11

9. Prepoved odvzema prostosti

Otrokom brez spremstva se nikdar ne sme odvzeti prostosti zaradi njihovega migrantskega statusa. To vključuje na primer pridržanje na meji, na mednarodnih območjih, v centrih za pridržanje, policijskih celicah, zaporih ali katerih koli drugih posebnih centrih za pridržanje mladih.

* ECRE (Otroci), odst. 20

* EKČP, čl. 5: Vsakdo ima pravico do prostosti in do osebne varnosti.

* EKČP, čl. 3

* ICRMW, čl. 16(4): Delavci migranti in njihovi družinski člani ne smejo biti posamično ali skupinsko samovoljno zaprti ali pridržani.

* KOP, čl. 37(a): Noben otrok ne bo izpostavljen okrutnemu, nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju.

* KOP, čl. 37(b)

* MPDPP, čl. 7: Nikogar ni dovoljeno mučiti ali z njim surovo, nečloveško ali ponižujoče ravnati ali kaznovati.

* MPDPP, čl. 9: Nihče ne sme biti samovoljno zaprt ali pridržan.

* Pravila ZN za zaščito mladoletnikov, ki jim je odvzeta prostost.

* Res. EU, čl. 2(3): Otroci brez spremstva, ki morajo ostati na meji, dokler ni sprejeta odločitev o njihovem sprejemu ali vrnitvi, morajo prejeti vso potrebno materialno podporo in nego.

* Smernice UNHCR, odst. 7.6 & 7.7

* UNHCR-AP, Del III, Cilj 1(9)

10. Pravica do sodelovanja

Mnenja in želje otrok brez spremstva je treba ugotoviti in upoštevati, kadar koli se sprejemajo odločitve, ki jih zadevajo. Na razpolago morajo biti ukrepi za njihovo lažje sodelovanje, v skladu z njihovo starostjo in zrelostjo. Otroci brez spremstva imajo pravico neposredno ali prek pravnega zastopnika ali skrbnika/svetovalca sodelovati pri vseh pravnih postopkih.

Otroci brez spremstva morajo imeti možnost in jih je treba spodbujati, da izrazijo svoje mnenje, skrbi in pritožbe glede nege in skrbništva, izobraževanja, zdravstvenih storitev ter pravnega zastopanja.

* ECRE (Otroci), odst. 25 & 26

* KOP, čl. 12

* KOP, čl. 25: Otroci, ki so jih vzeli v oskrbo pristojni organi, imajo pravico do občasne preveritve okoliščin v katerih bivajo.

* Smernice UNHCR, odst. 5.14 & 5.15

* UNHCR-AP, Del III, Cilj 6(2)

11. Začasno varstvo – zdravje, izobraževanje, usposabljanje

11.1 Začasno varstvo

Za otroke brez spremstva je treba v čim krajšem mogočem času po njihovem prihodu ali identifikaciji poiskati primerno varno nastanitev. Skrbniške službe morajo pozorno oceniti potrebe otrok, ureditev varstva pa naj se čim manj spreminja. Ureditev varstva je treba redno preverjati. Bratje in sestre morajo ostati skupaj, če je to v otrokovem interesu. Če otroci živijo pri sorodnikih ali so jim dodeljeni v varstvo, je treba preveriti, ali so ti sposobni zagotoviti ustrezno varstvo ter preveriti njihovo nekaznovanost. Otroci brez spremstva, starejši od 16 let, ne smejo biti obravnavani kot "de facto" odrasle osebe in ne smejo biti nastanjeni samostojno, brez pomoči odraslih, v mladinskem počitniškem domu ali prostorih sprejemnega centra.

Ne glede na to, ali so nastanjeni pri rejniški družini ali v stanovanjski skupnosti, morajo za otroke brez spremstva skrbeti ustrezni strokovnjaki, ki poznajo njihove kulturne, jezikovne in verske potrebe in so seznanjeni z vprašanji, ki zadevajo otroke brez spremstva prosilce za azil in otroke brez spremstva migrante. Osebe, ki delajo z otroki brez spremstva, se morajo zavedati, da imajo otroci pravico do zasebnosti in do zaupnega odnosa s svojim skrbnikom in/ali pravnim zastopnikom ter katerim koli drugim zagovornikom.

Socialni delavci morajo, če je mogoče, pomagati otroku pri navezovanju stikov z njegovo etnično skupnostjo.

Organi za priseljevanje ne smejo otrok, žrtev trgovine z ljudmi, pridržati v priporu, da bi jih zaščitili pred osebami, ki so z njimi trgovali. Skupaj z organi socialnega skrbstva je treba oblikovati alternativne varnostne ukrepe, kakor so varne hiše.

Za vzpostavitev varoval se morajo socialni delavci v sprejemnih centrih in stanovanjskih skupnostih zavedati problema trgovine z otroki z namenom prostitucije in drugih oblik izkoriščanja.

* Dir. EU, Sprejem, čl. 19(2): Če je le mogoče, je treba brate in sestre obdržati skupaj, upoštevajoč največjo korist mladoletnika in zlasti njegovo ali njeno starost ter zrelost. Spremembe bivališč se kar najbolj omejijo.

* ECRE (Otroci), odst. 12 & 19

* EKČP, čl. 10: Vsakdo ima pravico do svobode izražanja. Ta pravica obsega svobodo mišljenja in sprejemanja ter sporočanja obvestil in idej brez vmešavanja javne oblasti in ne glede na meje.

* EKČP, čl. 11: Vsakdo ima pravico, da mirno zboruje in se svobodno združuje.

* EKČP, čl. 9: Vsakdo ima pravico do svobode misli, vesti in veroizpovedi; ta pravica vključuje svobodo spremembe vere ali prepričanja in svobodo, da človek bodisi sam ali skupaj z drugimi in zasebno ali javno izraža svojo vero ali prepričanje z bogoslužjem, poukom, prakso ali verskimi obredi.

* KOP, čl. 15: Otroci imajo pravico do svobodnega združevanja.

* KOP, čl. 16

* KOP, čl. 19: Države z vsemi ustreznimi ukrepi varujejo otroke pred vsemi oblikami telesnega in duševnega nasilja, zlorab, zanemarjanja, trpinčenja ali izkoriščanja.

* KOP, čl. 20(1), 20(3) in čl. 25

* KOP, čl. 26: Otroci imajo pravico do socialnega varstva in socialnega zavarovanja.

- * KOP, čl. 27: Otroci imajo pravico do življenjske ravni, ki ustreza njihovem telesnemu, umskemu, duhovnemu in družbenemu razvoju.
- * KOP, čl. 3(3) & 13
- * KOP, čl. 30, 34, 35 & 36
- * KOP, čl. 14: Otroci imajo pravico do svobode misli, vesti in veroizpovedi.
- * MPDPP, čl. 18(1): Vsakdo ima pravico do svobode misli, vesti in veroizpovedi.
- * MPDPP, čl. 19
- * MPDPP, čl. 21: Vsakdo ima pravico do mirnega zbiranja.
- * MPDPP, čl. 22: Vsakdo ima pravico do svobodnega združevanja.
- * MPDPP, čl. 24(1)
- * MPESKP, čl. 11(1): Države pogodbenice tega pakta priznavajo vsakomur pravico do življenjskega standarda, ki zadostuje vsakemu posamezniku in njegovi družini, v številni ustrezno hrano, obleko in stanovanje ter pravico do stalnega izboljševanja njegovih življenjskih razmer.
- * MPESKP, čl. 9: Države pogodbenice tega pakta vsakomur priznavajo pravico do socialnega varstva, vključno s socialnim zavarovanjem.
- * Res. EU, čl. 3(2, 4 in 5) in 4(4): Mladoletniki brez spremstva morajo biti ne glede na pravni status upravičeni do potrebnega varstva in osnovne nege v skladu s predpisi nacionalne zakonodaje. Med azilnim postopkom države članice navadno nastanijo mladoletnike brez spremstva skupaj z odraslimi sorodniki, pri rejniški družini, v sprejemnih centrih, kjer je posebej poskrbljeno za mladoletnike ali v drugih nastanitvenih prostorih, kjer je ustrezno poskrbljeno za mladoletnike.
- * Smernice UNHCR, odst. 7.1-7.5

11.2 Zdravje

Otroci brez spremstva morajo imeti enak dostop do zdravstvenega varstva kakor otroci države gostiteljice. Posebna pozornost mora biti posvečena njihovim zdravstvenim potrebam, ki izhajajo iz preteklega telesnega pomanjkanja in bolezni, invalidnosti ter psiholoških posledic zaradi nasilja, težkih doživetij, izgube in rasizma ter ksenofobije, s katerimi se lahko srečajo v tujini. Mnogi otroci brez spremstva potrebujejo za okrevanje terapevtsko pomoč.

- * Dir. EU, Sprejem, čl. 13(2): Države članice sprejmejo ukrepe v zvezi z materialnimi pogoji za sprejem, da zagotovijo življenjski standard, ki je primeren za zdravje prosilcev in ki lahko zagotovi njihovo eksistenco. Države članice zagotovijo, da se ta življenjski standard doseže v posebnem položaju oseb s posebnimi potrebami.
- * Dir. EU, Sprejem, čl. 17(1): Države članice upoštevajo poseben položaj ranljivih oseb, kakor so mladoletniki in mladoletniki brez spremstva.
- * Dir. EU, Sprejem, čl. 18(2): Pri izvajanju določb, ki se nanašajo na mladoletnike, je glavna skrb največja otrokova korist.
- * ECRE (Integracija), odst. 120-133
- * ECRE (Otroci), odst. 36
- * ICRMW, čl. 28: Delavci migranti in njihovi družinski člani imajo pravico do nujne zdravstvene oskrbe.

- * KOP, čl. 23: Otroci s posebnimi duševnimi ali telesnimi potrebami imajo pravico uživati celotno in dostojno življenje in pravico do posebne oskrbe.
- * KOP, čl. 24
- * KOP, čl. 39: Države bodo s sprejetjem ukrepov pospešile telesno in duševno okrevanje otroka žrtve in njegovo ponovno vključitev v družbo.
- * KPM, čl. 14: Žrtvam mučenja je zagotovljena poprava krivic, odškodnina in rehabilitacija.
- * MPESKP, čl. 12: Države pogodbenice tega pakta priznavajo vsakomur pravico do najvišjega dosegljivega standarda telesnega in duševnega zdravja.
- * Res. EU, čl. 3(7): Mladoletniki brez spremstva morajo prejemati ustrezno zdravstveno varstvo. Posebna zdravstvena pomoč mora biti zagotovljena mladoletnikom, ki so bili žrtve kakršne koli oblike zanemarjanja, izkoriščanja ali zlorabe, mučenja ali katere koli druge oblike okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja ali oboroženih spopadov.
- * Smernice UNHCR, odst. 7.9-7.11

11.3 Izobraževanje, jezik in usposabljanje

Otroci brez spremstva morajo imeti možnost enakega obveznega izobraževanja kakor otroci države gostiteljice. Šole morajo imeti do otrok brez spremstva prilagodljiv in odprt pristop in jim zagotoviti pomoč pri učenju drugega jezika. Da bi ohranili svojo kulturno identiteto, morajo imeti otroci brez spremstva možnost učenja maternega jezika. Starejšim otrokom brez spremstva mora biti na razpolago poklicno in strokovno usposabljanje. S tem se bodo verjetno izboljšale njihove možnosti po vrnitvi v domovino.

- * CDE, čl. 3: Države sprejmejo takojšnje ukrepe za odpravo in preprečevanje diskriminacije pri izobraževanju.
- * CERD, čl. 5, e) V
- * Dir. EU, Sprejem, čl. 10(1): Države članice mladoletnim prosilcem za azil zagotovijo dostop do izobraževalnega sistema pod podobnimi pogoji kot svojim državljanom. Države članice ne odpravijo pravice do srednješolskega izobraževanja samo zato, ker je mladoletnik postal polnoleten.
- * Dir. EU, Sprejem, čl. 10(2): Dostop do izobraževanja se ne odloži za več kakor tri mesece od datuma, ko je bila vložena prošnja za azil.
- * Dir. EU, Sprejem, čl. 10(3): Če zaradi posebnega položaja mladoletnika dostop do izobraževalnega sistema ni mogoč, lahko država članica ponudi druge izobraževalne programe.
- * ECRE (Otroci), odst. 37-39
- * Evropska socialna listina, Del I(7): Otroci in mladostniki imajo pravico do posebnega varstva pred fizičnimi in moralnimi tveganji, ki so jim izpostavljeni.
- * Evropska socialna listina, Del I(9): Vsakdo ima pravico do ustreznih storitev pri poklicnem usmerjanju.
- * ICRMW, čl. 28: 43 & 45: Družinski člani delavcev migrantov so pri dostopu do izobraževanja, poklicnega usmerjanja in usposabljanja obravnavani prav tako kot državljani.
- * KOP, čl. 28: Otroci imajo pravico do brezplačnega in obveznega osnovnega šolanja. Države spodbujajo razvoj različnih oblik srednjega šolanja in skrbijo, da je dosegljivo vsem otrokom. Nasveti o šolanju in poklicnem usmerjanju so dostopni vsem otrokom.

- * KOP, čl. 29(1c): Izobraževanje otrok je usmerjeno h krepitvi spoštovanja otrokove kulturne identitete, jezika in vrednot.
- * KOP, čl. 30
- * KOP, čl. 32: Otroci morajo biti zaščiteni pred ekonomskim izkoriščanjem in opravljanjem nevarnega dela.
- * MPESKP, čl. 13(1): Izobraževanje mora vsakomur omogočiti koristno vlogo v svobodni družbi, pospeševati razumevanje, strpnost in prijateljstvo med vsemi narodi in vsemi rasnimi, etničnimi ali verskimi skupinami.
- * Res. EU, čl. 3(6): Kadar se domneva, da bo šoloobvezni mladoletnik brez spremstva ostal daljše obdobje, mora imeti enak dostop do splošnega izobraževanja kakor državljani.
- * SDČP, čl. 26: Vsakdo ima pravico do izobraževanja.
- * SE Mladi migranti, odst. 6
- * Smernice UNHCR, odst. 7.12-7.14
- * UNHCR-AP, Del III, Cilj 6(2): Države morajo priznavati pomembnost osnovnega in srednjega izobraževanja za begunce.

12. Azilni postopek in status begunca

12.(a) Otrokom brez spremstva, ne glede na starost, ne sme biti nikoli zavrnjen dostop do azilnega postopka. Po sprejemu morajo biti obravnavani v rednih postopkih in biti izvzeti iz alternativnih postopkov, kakor so postopki, ki se nanašajo na "varno tretjo državo" (predhodni postopek), "očitno neutemeljenost" (pospešeni postopek) in "varno izvorno državo". Prav tako se ne sme odložiti obravnave njihove prošnje za azil, ker prihajajo iz države, kjer vladajo krizne razmere.

- * ECRE (Otroci), odst. 22-23
- * Konvencija o beguncih, 1951: V členu 1 Konvencije ni nobenega razlikovanja glede na starost. Kot begunec je lahko priznana oseba katere koli starosti.
- * KOP, čl. 22
- * Protokol, ki se nanaša na status beguncev, 1967
- * Res. EU Minimum, odst. 26-27: Mladoletnikom brez spremstva, ki prosijo za azil, je treba zagotoviti, da jih zastopa posebej imenovana odrasla oseba ali ustanova. Mladoletnike brez spremstva lahko med zaslišanjem spremljajo ta odrasla oseba ali predstavniki te ustanove. Pri preučitvi prošnje mladoletnika brez spremstva se upoštevata njegov duševni razvoj in zrelost.
- * Res. EU, čl. 4(1): Vsak mladoletnik brez spremstva mora imeti pravico zaprositi za azil.
- * Resolucija Sveta EU o očitno neutemeljenih prošnjah za azil, 1992.
- * Resolucija Sveta EU o usklajenem pristopu do vprašanj, ki zadevajo tretje države gostiteljice, 1992.
- * SDČP, čl. 14 (1): "Vsakdo ima pravico v drugi državah iskati in uživati pribežališče pred preganjanjem."
- * Sklepi Sveta EU glede držav, v katerih na splošno ni resne nevarnosti preganjanja, 1992.
- * Skupno stališče Sveta EU o usklajeni uporabi opredelitve izraza "begunec", marec 1996.
- * Smernice UNHCR, odst.4.1.
- * UNHCR-AP, Del II, Operativni odst. 6: Države pogodbenice Konvencije o statusu beguncev iz leta 1951 pozivajo vse države, naj sprejmejo ukrepe za okrepitev azila, pri čemer je posebna pozornost posvečena ranljivim skupinam, vključno z ženskami in otroki.

12.(b) Otroci brez spremstva morajo imeti v vseh fazah azilnega postopka, vključno z morebitnimi pritožbami ali revizijami, pravnega zastopnika, ki jim pomaga zaprositi za azil. Pravni zastopniki morajo biti otroku na razpolago brezplačno, poleg tega, da imajo strokovno znanje o azilnem postopku, morajo biti tudi usposobljeni za zastopanje otrok in poznati oblike preganjanja, ki se posebej nanašajo na otroke.

- * ECRE (Otroci), odst. 24
- * KOP, čl. 12
- * KOP, čl. 22
- * Smernice UNHCR, odst. 4.2 & 8.3

12.1 Minimalne garancije v postopkih

12.1.1 O otrokovi prošnji za azil mora odločati pristojni organ, ki ima izkušnje z azilom in begunci ter pravnimi akti v zvezi z otrokovimi pravicami.

Otroci, katerih prošnja je najprej zavrnjena, imajo pravico do pritožbe. Roki za vložitev pritožbe morajo biti razumni.

Prošnje otrok je treba identificirati in jih prednostno obravnavati, tako da otrokom ni treba čakati dalj časa.

* ECRE (Otroci), odst. 22, 24 & 28

* Res. EU, čl. 4(2): Države članice morajo ob upoštevanju posebnih potreb mladoletnikov in ranljivosti njihovega položaja prednostno obravnavati prošnje za azil mladoletnikov brez spremstva.

* Res. EU Minimum, 1995, odst. 26-27

* Smernice UNHCR, odst. 8.1, 8.2 & 8.5

12.1.2 Priporočljivo je, da zlasti pri mlajših otrocih, otrocih s posebnimi potrebami ali otrocih, ki trpijo zaradi psihične travme, neodvisni izvedenec oceni otrokovo zmožnost izraziti utemeljen strah pred preganjanjem in ugotovi kakršne koli težave, ki jih ima lahko otrok pri pripovedovanju o mučnih dogodkih ali pri razkrivanju občutljivih podatkov.

* ECRE (Otroci), odst. 27

* Priročnik UNHCR, odst. 214

* Res. EU Minimum, odst. 27

12.1.3 Če so potrebna zaslišanja, jih morajo opraviti uradniki, usposobljeni za zasliševanje otrok, na način, ki je otroku prijazen (s premori, v prijaznem ozračju).

Otroka mora pri vsakem razgovoru spremljati njegov pravni zastopnik in, če otrok to želi, druga odrasla oseba (socialni delavec, skrbnik itd.).

Otroci brez spremstva morajo imeti možnost pričati na več različnih načinov. Ti vključujejo ustno pričanje, risbe in pisno obliko, videoposnetke razgovorov z neodvisnimi izvedenci in pričanja prek videopovezave.

* ECRE (Otroci), odst. 26-27

* KOP, čl. 3,3

* Prip. SE Letališča, odst. 10, ii.b

* Res. EU, čl. 4(5)

* Smernice UNHCR, odst. 4.2 & 8.4

12.2 Merila za odločanje o otrokovi prošnji

12.2.1 Definicija begunca velja za vse, ne glede na starost osebe. Pri iskanju dolgoročnih rešitev je treba posebno pozornost posvetiti uskladitvi načel združevanja družine z načelom, da je glavno vodilo otrokova najboljša korist. Organi morajo upoštevati Priročnik UNHCR, Smernice za zaščito in varstvo otrok beguncev in Smernice iz leta 1997, zlasti:

- starost in zrelost otroka in njegovo stopnjo razvoja,
- možnost, da otroci izražajo svoje strahove drugače kakor odrasli,
- verjetnost, da je otrokovo poznavanje razmer v njegovi izvorni državi omejeno,
- oblike kršitev človekovih pravic, ki se posebej nanašajo na otroke, kakor so novačenje otrok v vojsko, trgovina za prostitucijo, spolno izkoriščanje, obrezovanje ženskih spolnih organov in prisilno delo, mogoče pa so tudi druge oblike,
- položaj otrokove družine v izvorni državi in, če je znano, želje staršev, ki so otroka poslali iz države, da bi ga zaščitili,
- dejstvo, da lahko škodljiva dejanja, ki pri odraslih veljajo za nadlegovanje ali diskriminacijo, lahko, ko gre za otroke, predstavljajo preganjanje,
- zato je treba pri preučitvi njihovih prošenj bolj upoštevati nekatere objektivne dejavnike in na podlagi teh dejavnikov odločiti, ali se lahko domneva, da ima otrok upravičen strah pred preganjanjem.

* EKČP, čl. 4(1) in 4(2) 2

* KOP, čl. 3, 12, 22, 32, 34, 35, 36 & 37

* KOP, čl. 38: Države bodo zagotovile, da osebe, ki še niso dopolnile 15 let, ne bodo neposredno sodelovale v oboroženih spopadih.

* KPM, čl. 1: izraz mučenje pomeni vsako dejanje, s katerim se osebi namerno povzroča huda telesna ali duševna bolečina ali trpljenje, zato da bi se od nje ali od druge osebe dobilo obvestilo ali priznanje ali da bi se ta oseba kaznovala za dejanje, ki ga je storila ali je osumljena, da ga je storila, ali da bi se ta oseba ali druga oseba zastrašila ali kaznovala ali iz katerega koli drugega razloga, ki temelji na diskriminaciji katere koli vrste, kadar to bolečino ali trpljenje povzroča ali spodbuja ali se z njim strinja uradna oseba ali druga oseba, ki ravna po uradni dolžnosti.

* MOD C182, čl. 3

* MPDPP, čl. 8

* MPESKP, čl. 10(3)

* Otroci begunci: Smernice o zaščiti in negi, Poglavji 8 in 9

* Priročnik UNHCR, odst. 203 & 213-219

* Protokol 1 h KOP

* Protokol 1 k Ženevski konvenciji z dne 12. avgusta 1949, ki se nanaša na zaščito žrtev mednarodnih oboroženih spopadov:

čl. 77(2): Udeleženci v oboroženih spopadih morajo z vsemi izvedljivimi ukrepi zagotoviti, da otroci, mlajši od 14 let, ne bodo neposredno sodelovali v sovražnostih.

* Protokol 2 h KOP

* Protokol II k Ženevski konvenciji z dne 12. avgusta 1949, ki se nanaša na zaščito žrtev mednarodnih oboroženih spopadov:

čl. 4(3): Otroci, mlajši od 15 let, ne bodo vpoklicani v oborožene sile in jim ne bo dovoljeno sodelovati v sovražnostih.

* Protokol o trgovini z ljudmi

* Res. EU, čl. 4(6): Pri preučitvi prošnje za azil mladoletnika brez spremstva je treba upoštevati mladoletnikovo starost, zrelost in duševni razvoj ter dejstvo, da je lahko njegovo poznavanje razmer v izvorni državi omejeno.

* RSMKS, čl. 8(2)(b)(xxv) in (e)(vii): Nabor ali vključevanje otrok, mlajših od petnajst let, v državne oborožene sile ali njihovo izrabljanje za aktivno sodelovanje pri sovražnostih predstavlja vojno hudodelstvo.

* Smernice UNHCR, odst. 8.6-8.10, 9.7 & 10.4.

* UNHCR-AP, Del III, Cilj 1(2): Države in UNHCR morajo z medsebojnim sodelovanjem zagotoviti, da organi upoštevajo spol in starost, vključno z oblikami preganjanja, ki so posebej povezane s spolom in starostjo.

12.2.2 Otroci brez spremstva, ki med postopkom pridobivanja azila postanejo polnoletni, so še naprej upravičeni do enakih posebnih postopkov kakor otroci, mlajši od 18 let. Pri tem morajo države odpraviti nepotrebne zamude, zaradi katerih lahko otrok med trajanjem postopka postane polnoleten.

* ECRE (Otroci), odst. 30

* Smernice UNHCR, odst. 5.4 & 10.1

13. Trajne in dolgoročne rešitve

13.1 Ostajanje v državi gostiteljici/državi azila

Otrok brez spremstva lahko ostane v državi gostiteljici, če je izpolnjen najmanj eden izmed naslednjih pogojev:

- otroku je priznan status begunca, otrok je prepoznan kot oseba, ki potrebuje zaščito
- otrok prejme dejanski status ali mu je dovoljeno ostati iz humanitarnih razlogov, ker njegova vrnitev v izvorno državo ne bi bila varna zaradi, na primer, oboroženega spopada in/ali otrokovih staršev ni mogoče najti, v izvorni državi pa ni primernega skrbnika, ali zaradi zdravstvenih razlogov,
- otrok je žrtev trgovanja in njegova vrnitev v izvorno državo ni varna,
- očitna najboljša korist otroka je, da ostane v državi.

* ECRE (Otroci), odst.42

* KOP, čl. 3

* Otroci begunci, Smernice za zaščito in varstvo

* Protokol o trgovini z ljudmi, čl. 7

* Res. EU, čl. 5(2): Države članice morajo omogočiti mladoletniku, da ostane, dokler vrnitev ni mogoča.

* Smernice UNHCR, odst. 9.1 & 9.4

13.2 Ponovna združitev družine

Družinski član(-i) otrok brez spremstva, ki prosijo za azil ali so drugače prisotni v eni od evropskih držav, so včasih v drugih evropskih državah. Evropske države morajo pozitivno in proaktivno spodbujati združitev otrokove družine v državi, v kateri bodo izpolnjene njegove najboljše koristi v skladu z varovali iz odstavka 13.6.

Evropske države morajo v vseh primerih, ki zadevajo otroka brez spremstva, vedno spodbujati združitev družine v državi, v kateri otrok živi, če je to v njegovo korist.

Če je družinski član otroka brez spremstva v tretji državi in želita biti otrok in družinski član združena v tej državi, mora socialna služba opraviti temeljito raziskavo primernosti družinskega člana za varstvo otroka.

* Dir. EU, Družina, čl. 10.3(a): Če je begunec mladoletnik brez spremstva, države članice dovolijo vstop in bivanje zaradi združitve družine z njegovimi sorodniki v prvem kolenu v ravni črti.

* Dublin II, čl. 15(3): Če je prosilec za azil mladoletnik brez spremstva s sorodnikom ali sorodniki, ki lahko poskrbi ali poskrbijo zanj, v drugi državi članici, države članice po možnosti združijo mladoletnika s sorodnikom ali sorodniki, razen če to ni v največjo mladoletnikovo korist.

* ECRE (Integracija), odst. 139

* ECRE (Otroci), odst. 32, 34 & 35

* EKČP, čl. 8.1

* ICRMW, čl. 44(1)

* KOP, čl. 10(1)

- * MPDPP, čl. 23(1)
- * Res. EU, čl. 5(3a): Pristojni organi morajo sodelovati pri združitvi mladoletnikov brez spremstva z drugimi člani njegove družine bodisi v mladoletnikovi izvorni državi ali v državi, v kateri so ti družinski člani.
- * Resolucija Sveta EU o usklajevanju nacionalnih politik o ponovni združitvi družine, 3. junija 1993.
- * SE Mladi migranti, odst. 7 vii-ix
- * Smernice UNHCR, odst. 5.5, 10.5 & 10.11
- * UNHCR-AP, Del III, Cilj 1(2): Države morajo v azilne postopke uvesti ali okrepiti posebna varovala, ki se nanašajo na spol in starost, pri čemer se ustrezno upošteva načelo enotnosti družine.

13.3 Integracija

13.3.1 Ko je otroku brez spremstva dovoljeno ostati, morajo socialne službe pozorno oceniti njegovo stanje (pri čemer upoštevajo otrokovo starost, spol, preteklo oskrbo, umsko in telesno zdravje, izobrazbo in razmere v družini v izvorni državi). Po posvetu z otrokom se nato uredi dolgoročno nastanitev v skupnosti. Ta je seveda lahko nadaljevanje začasnih nastanitve. Na splošno je priporočljivo, da za otroke, mlajše od 15/16 let, skrbijo rejniške družine, ki izhajajo iz istega kulturnega okolja kakor otrok. Za starejše otroke je lahko bolj zaželeno/primereno bivanje v manjši skupini v domovih. V teh domovih mora delati ustrezno usposobljeno osebje, ki pozna kulturne potrebe otrok brez spremstva. Načelno je treba brate in sestre obdržati skupaj v istih nastanitvenih prostorih, razen če tega ne želijo ali to ni v njihovo največjo korist. Če skupina bratov in sester živi samostojno, pri čemer najstarejši od njih sprejme odgovornost za skrb, mu je treba zagotoviti posebno pomoč in svetovanje. Otrokom brez spremstva, ki so postali polnoletni, je treba ponuditi pomoč v obliki dodatnega programa, ki jim pomaga pri prehodu v samostojno življenje.

- * ECRE (Otroci), odst. 19
- * Konvencija o beguncih, 1951, čl. 21: Nastanitev oseb s priznanim statusom begunca.
- * Konvencija o beguncih, 1951, čl. 23: Zagotavljanje "javne pomoči" osebam s priznanim statusom begunca.
- * Konvencija o beguncih, 1951, čl. 24: Delovna zakonodaja in socialno zavarovanje za osebe s priznanim statusom begunca.
- * KOP, čl. 13, 14, 15, 16, 19, 20, 25, 26 & 27
- * Res. EU, čl. 4(7): Kakor hitro je mladoletniku brez spremstva odobren status begunca ali katera druga trajna pravica do bivanja, mu je treba zagotoviti dolgoročno nastanitev.
- * Smernice UNHCR, odst. 10.2-10.3 & 10.6-10.9

13.3.2 Pravice otrok brez spremstva do izobraževanja in usposabljanja, zdravstvenega varstva, jezikovne podpore (po odstavku 11.3) in zaposlovanja morajo biti še naprej enake kakor pravice otrok državljanov in v skladu z državno zakonodajo.

Otroke brez spremstva, ki so prišli kot mladoletniki in jim je bilo dovoljeno ostati iz humanitarnih razlogov ali so pridobili kateri drug začasni status, ki poteče pri starosti 18 let, je treba ob polnoletnosti obravnavati velikodušno in v celoti upoštevati ranljivost njihovega položaja. Treba jim je dovoliti, da ostanejo v državi gostiteljici.

* ECRE (Integracija), odst. 103-107

* ECRE (Otroci), odst. 36-41

* Konvencija o beguncih, 1951, čl. 22: Pravice oseb s priznanim statusom begunca do izobraževanja.

* KOP, čl. 2, 3, 23, 24, 28, 29(1c) in 30

* KOP, čl. 31: Države pogodbenice priznavajo otrokovo pravico do počitka in prostega časa, do igre in razvedrila, primerne otrokovi starosti, in do prostega udeleževanja kulturnega življenja in umetnosti; države pogodbenice upoštevajo in podpirajo otrokovo pravico, da se v celoti udeležuje kulturnega in umetniškega življenja, in spodbujajo zagotavljanje ustreznih in enakih možnosti kulturnega, umetniškega, razvedrilnega in prostočasnega udejstvovanja.

* KOP, čl. 39

* Smernice UNHCR, odst. 10.10

13.4 Posvojitev

Posvojitev je redko, če sploh kdaj, primerna rešitev za otroka brez spremstva. Preden lahko posvojitev velja za uresničljivo ali zaželeno, je bistvenega pomena, da pristojna organizacija skrbno oceni razmere otrokove družine v izvorni državi. V priporočilu Haaške konference o mednarodnem zasebnem pravu so navedeni jasni postopki.

* Haaška konvencija, 1993

* KOP, čl. 21: Zaveze držav glede meddržavnih posvojitvev.

* Priporočilo glede uporabe Haaške konvencije o zaščiti otrok in sodelovanju v zvezi z meddržavno posvojitvijo za otroke begunce in druge mednarodno razseljene otroke, oktober 1994.

* Smernice UNHCR, odst. 10.4 & 10.8

13.5 Identiteta in nacionalnost

Otrokom brez spremstva brez državljanstva je treba pomagati pridobiti državljanstvo.

* CRS

* Konvencija o beguncih, 1951 čl. 27 in 28: Države vsakemu beguncu s priznanim statusom izdajo osebne dokumente in potne listine.

* Konvencija o beguncih, 1951, čl. 34: Države pospešujejo naturalizacijo beguncev.

- * Konvencija o statusu oseb brez državljanstva, 1954, čl. 32: Države pospešujejo naturalizacijo oseb brez državljanstva.
- * KOP, čl. 7(1): Otrok ima pravico pridobiti državljanstvo.
- * MPDPP, čl. 24(3): Vsak otrok ima pravico pridobiti državljanstvo.

13.6 Vračanje v izvorno državo

13.6.1 Gre za zapleteno področje, zato so za izvajanje dobre prakse potrebna podrobna navodila. Otrok brez spremstva se vrne v izvorno državo le, če je vrnitev v največjo otrokovo korist. Vsi drugi razlogi, kakor je boj proti nezakonitemu priseljevanju, morajo biti drugotnega pomena.

Najboljši način združitve družine in vrnitve je, da se zgodi prostovoljno. V vseh fazah postopka je treba otroke celovito obveščati, se z njimi posvetovati in upoštevati njihova mnenja. Pomembna dejavnika, ki ju je treba v tem procesu upoštevati, sta čas odsotnosti otroka iz izvorne države in njegova starost.

- * KOP, čl. 3
- * Opredelitev Protokola o trgovini z ljudmi, čl. 8: Države spodbujajo vračanje žrtev trgovanja v izvorno državo.
- * Otroci begunci: Smernice o zaščiti in negi, UNHCR, 1994, str. 138-144
- * Smernice UNHCR, odst. 9.4 & 10-12

13.6.2 Preden se lahko otrok brez spremstva vrne v izvorno državo, je treba opraviti naslednje:

- skrbno se oceni, ali je varno vrniti otroka v njegovo domovino, pri čemer se upošteva tveganje, da bo otrok preganjan, vključen v oborožene spopade, da mu grozijo nasilje, zloraba in izkoriščanje,
- oseba, ki skrbi za otroka, in skrbnik/svetovalec v državi gostiteljici soglašata, da je vrnitev v največjo otrokovo korist,
- skrbno se oceni položaj družine v domovini. Treba je preučiti sposobnost otrokove družine (staršev ali drugih družinskih članov) zagotoviti ustrezno varstvo,
- skrbno se oceni dostop do hrane, nastanitve, zdravstvenega varstva, izobraževanja, poklicnega usposabljanja in možnosti zaposlitve v domovini,
- te ocene morata opraviti strokovnjak in neodvisna organizacija (ne isti organ ali oseba, ki je na začetku odločala o otrokovi prošnji za status begunca ali drug status), ki morata biti objektivna, nepolitična in vsekakor upoštevati najboljše otrokove koristi,
- otrokovi starši, sorodniki ali drugi odrasli skrbniki soglašajo, da bodo otroku po njegovem prihodu v izvorno državo omogočili dolgoročno varstvo. Preučiti in upoštevati je treba mnenje družine o otrokovi vrnitvi,
- otrok je v vseh fazah procesa celovito obveščen, vprašan za mnenje in dobi ustrezne nasvete in pomoč, v skladu z otrokovo starostjo in zrelostjo je treba tudi upoštevati njegovo mnenje o vrnitvi,
- pred vrnitvijo se okrepi stike med otrokom in njegovo družino,
- otroka med vračanjem spremlja ustrezna oseba,
- ustrezni organi ali agencije učinkovito nadzorujejo situacijo otroka po njegovi vrnitvi.

Otroci, žrtve trgovanja, naj se ne vračajo v izvorno državo, ne da bi se prej temeljito ocenile družinske razmere in morebitna tveganja maščevanja ali ponovno trgovanje, s čimer se zagotovi, da se otrok vrača v varno okolje.

Otroci brez spremstva, ki so prišli kot mladoletniki, vendar so dosegli starost 18 let in jim ni bilo odobreno ostati v državi gostiteljici, morajo biti obravnavani kot ranljivi in se je treba z njimi posvetovati o pogojih, potrebnih za njihovo uspešno integracijo v izvorni državi.

- * ECRE (Otroci), odst. 33 & 42
- * Konvencija o beguncih, 1951 čl. 32(1): Države ne izženejo begunca, ki je zakonito na njihovem ozemlju.
- * Konvencija o beguncih, 1951, čl. 33
- * KOP, čl. 3
- * KOP, čl. 5: Države upoštevajo pravice in dolžnosti staršev oziroma članov širše družine in zagotavljajo otroku ustrezno usmerjanje in svetovanje.
- * KOP, čl. 6, 12, 19, 20, 24, 27, 28, 34, 35, 36, 37(a), 38 in 39
- * KPM, čl. 3
- * Prip. SE o izgonu, odst. 13.v.h: mladoletnike brez spremstva je treba obravnavati v skladu z njihovo starostjo, skrb zanje mora takoj prevzeti sodnik za mladoletne, imeti pa morajo dostop do neodvisnega pravnega svetovanja in zastopanja.
- * Res. EU, čl. 5
- * SE Mladi migranti, odst. 7, x
- * Smernice UNHCR, odst. 9.4, 9.5, 10.5, 10.12-10.14
- * UNHCR-AP, Del III, Cilj 2(7): Države, ki se medsebojno posvetujejo z ustreznimi medvladnimi organizacijami, morajo oblikovati strategije za spodbujanje vračanja in ponovnega sprejema oseb, ki ne potrebujejo mednarodne zaščite, humano in ob celovitem upoštevanju njihovih človekovih pravic, brez pretirane uporabe sile in, pri otrocih, ob ustreznem upoštevanju njihovih največjih koristi.

PRILOGA I

SOCIALNO OZADJE

V zvezi s prej navedenim odstavkom C7 mora organizacija, odgovorna za skrb za otroke, zbrati naslednje podatke o otroku:

1. Podatke o družini (v izvorni državi in drugje)
 2. Podatke o osebah, ki niso družinski člani in so pomembni za otroka
 3. Okoliščine odkritja/identifikacije otroka
 4. Podatke o otrokovi ločitvi od družine
 5. Podatke o otrokovem življenju pred ločitvijo od družine in po njej
 6. Psihično stanje otroka, zdravstveno stanje in zdravstveno anamnezo
 7. Izobrazbo (formalno in neformalno)
 8. Zdajšnjo ureditev varstva
 9. Otrokove želje in načrte za prihodnost
 10. Začetno oceno otrokovega umskega in čustvenega razvoja in zrelosti
 11. Oceno starosti
- (Smernice UNHCR, odst. 5.9)

PRILOGA II

MEDNARODNA IN REGIONALNA ZAKONODAJA, POLITIKA IN SMERNICE

1. Mednarodni akti o pravicah in zaščiti otroka

- Konvencija o zaščiti mladoletnikov, 1961
- Konvencija o civilnopravnih vidikih mednarodne ugrabitve otrok, 1980
- Haaška konferenca o mednarodnem zasebnem pravu
- Haaška konvencija o jurisdikciji, veljavni zakonodaji, priznavanju, izvrševanju in sodelovanju v zvezi s starševsko odgovornostjo in ukrepi za zaščito otrok, 1996
- Haaška konvencija o varstvu otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah, 1993
- Konvencija Mednarodne organizacije dela o prepovedi in takojšnjem ukrepanju za odpravo najhujših oblik otroškega dela, št.182, 1999
- Izbirni protokol o udeležbi otrok v oboroženih spopadih, 2000
- Izbirni protokol o prodaji otrok, otroški prostituciji in otroški pornografiji, 2000
- Priporočilo glede uporabe Haaške konvencije o zaščiti otrok v zvezi z meddržavno posvojitvijo za otroke begunce in druge mednarodno razseljene otroke, Haaška konferenca o mednarodnem zasebnem pravu, oktober 1994
- Konvencija ZN o otrokovih pravicah, 1989
- Pravila ZN za zaščito mladoletnikov, ki jim je odvzeta prostost, 1990
- Standardna minimalna pravila Združenih narodov o kazenskem pravosodju za mladoletnike (Pekinška pravila), 1985

2. Mednarodna zakonodaja

- Konvencija proti diskriminaciji v izobraževanju, 1960
- Konvencija proti mučenju in drugim oblikam okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja, 1984
- Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, 1979
- Konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije, 1965
- Konvencija o zmanjševanju števila oseb brez državljanstva, 1961
- Konvencija o statusu oseb brez državljanstva, 1954
- Mednarodna konvencija o varstvu pravic vseh delavcev migrantov in njihovih družinskih članov, 1990
- Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah, 1966 (in Izbirni protokol)
- Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, 1966
- Dodatni protokol k Ženevski konvenciji z dne 12. avgusta 1949, ki se nanaša na zaščito žrtev mednarodnih oboroženih spopadov (Protokol I), 8. junija 1977, čl. 77 in 78
- Dodatni protokol k Ženevski konvenciji z dne 12. avgusta 1949, ki se nanaša na zaščito žrtev notranjih oboroženih spopadov (Protokol II), 8. junija 1977, čl. 4
- Protokol proti tihotapljenju migrantov po kopnem, morju in zraku, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov o transnacionalnem organiziranem kriminalu, 2000
- Protokol, ki se nanaša na status beguncev, 1967
- Protokol za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroki, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov o transnacionalnem organiziranem kriminalu, 2000
- Rimski statut o Mednarodnem kazenskem sodišču, 1998
- Konvencija Združenih narodov proti transnacionalnemu organiziranemu kriminalu, Palermo, 2000
- Konvencija ZN o statusu beguncev, 1951
- Splošna deklaracija o človekovih pravicah, 1948

3. Evropski akti

- Evropska konvencija proti mučenju in drugim oblikam okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja, 1987
- Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (in protokoli), 1950
- Evropska konvencija o posvojitvah otrok z dne 24. aprila 1967

- Evropska konvencija o izvrševanju otrokovih pravic z dne 25. januarja 1996
- Evropska konvencija o pravnem statusu otrok, rojenih zunaj zakonske zveze z dne 15. oktobra 1975, Evropska konvencija o priznavanju in izvrševanju sklepov glede skrbništva nad otroki in o ponovni vzpostavitvi skrbništva nad otroki z dne 20. maja 1980
- Evropska socialna listina, 1961

4. Zakonodaja Evropske unije o azilu in priseljevanju

- Listina Evropske unije o temeljnih človekovih pravicah, december 2000
- Direktiva Sveta Evrope 2001/40/ES o medsebojnem priznavanju odločb o izgonu državljanov tretjih držav
- Direktiva Sveta 2001/55/ES z dne 20. julija 2000 o najnižjih standardih za dodelitevčasne zaščite ob množičnem prihodu razseljenih oseb in o ukrepih za uravnoteženje prizadevanj in posledic za države članice pri sprejemanju takih oseb
- Direktiva Sveta 2003/9/ES o minimalnih standardih za sprejem prosilcev za azil
- Direktiva Sveta 2003/86/ES z dne 22. septembra 2003 o pravici do združitve družine
- Uredba Sveta EU (ES) št. 343/2003 o vzpostavitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnjega za azil, ki jo v eni od držav članic vloži državljan tretje države, 2003 (Dublin II)
- Uredba Sveta (ES) št. 2725/2000 o vzpostavitvi sistema "Eurodac" za primerjavo prstnih odtisov zaradi učinkovite uporabe Dublinske konvencije
- Sporočilo Evropske komisije o upravljanju zunanjih meja držav članic EU, maj 2002
- Evropska konvencija o postopni odpravi nadzora na skupnih mejah, 1985 (Schengenski sporazum)
- Okvirni sklep o boju proti trgovini z ljudmi, september 2002
- Načrt za boj proti nezakonitemu priseljevanju in trgovini z ljudmi, Svet EU, junij 2002
- Konvencija o izvajanju Schengenskega sporazuma, 1990

5. Smernice UNHCR in Izvršilnega odbora UNHCR

- Smernice o politikah in postopkih za ravnanje z otroki brez spremstva, ki prosijo za azil, 1997
- Priročnik o postopkih in merilih za določanje statusa begunca, 1992
- Otroci begunci: Smernice o zaščiti in negi, 1994
- Preselitev beguncev: Mednarodni priročnik za usmerjanje sprejema in integracije, Poglavje 3.3, Naložba v prihodnost: Begunski otroci in mladina, 2002
- Načrt UNHCR za zaščito, 2002
- Sklep Izvršilnega odbora UNHCR št. 47 (1987) o "otrocih begunskih"
- Sklep Izvršilnega odbora UNHCR št. 59 (1989) o "otrocih begunskih"
- Sklep Izvršilnega odbora UNHCR št. 84 (1997) o "begunskih otrocih in mladostnikih"
- Sklep Izvršilnega odbora UNHCR št. 88 (1999) o "zaščiti begunskih družin"
- Smernice UNHCR o izgonu, 1996
- Delo z otroki brez spremstva: Pristop na temelju skupnosti, 1996

6. Deklaracije, resolucije in smernice Združenih narodov

- Deklaracija o socialnih in pravnih načelih varstva in blaginje otrok s posebnim poudarkom na nacionalnem in mednarodnem rejništvu in posvojitvi, 1986
- Deklaracija o človekovih pravicah posameznikov, ki niso državljani države, v kateri živijo, 1985
- Deklaracija o pravicah oseb, ki pripadajo nacionalnim, etničnim, verskim in jezikovnim manjšinam, 1992
- Priporočena načela in smernice UNHCHR glede človekovih pravic in trgovine z ljudmi, E/2002/68/dod.1, 20. maja 2002
- Resolucija podkomisije za človekove pravice pri UNHCHR 2002/51 o trgovini z ženskami in deklicami

7. Resolucije in priporočila Evropske unije

- Bruseljska deklaracija o preprečevanju in boju proti trgovini z ljudmi, Svet EU, 29. novembra 2002, JAI 280, SOC 572
- Sklepi glede držav, v katerih na splošno ni resne nevarnosti preganjanja, Svet EU, 1992

- Sklepi o pogojih za sprejem prosilcev za azil, Svet EU, september 2000
- Odločba Sveta o spremljanju izvajanja že sprejetih aktov glede azila, Svet EU, junij 1997
- Skupni ukrepi za boj proti trgovini z ljudmi in spolnemu izkoriščanju otrok, Svet EU, februar 1997 (97/154/JHA)
- Skupno stališče o usklajeni uporabi opredelitve izraza 'begunec' iz člena 1 Ženevske konvencije z dne 28. julija 1951, ki se nanaša na status begunca (96/196/JHA)
- Resolucija o porazdelitvi bremen v zvezi s sprejemom in začasnim bivanjem razseljenih oseb, Svet EU, september 1995
- Resolucija Sveta EU o usklajenem pristopu do vprašanj, ki zadevajo tretje države gostiteljice, Svet EU, 1992
- Resolucija o očitno neutemeljenih prošnjah za azil, Svet EU, 1992
- Resolucija o minimalnih garancijah v azilnih postopkih, Svet EU, junij 1995
- Resolucija Sveta EU o usklajevanju nacionalnih politik o ponovni združitvi družine, Svet EU, junij 1993
- Resolucija o mladoletnikih brez spremstva, ki so državljani tretjih držav, Svet EU, junij 1997 (97/C 221/03)

8. Resolucije in priporočila Sveta Evrope

- Priporočilo Odbora ministrov št. R (91) 11 glede spolnega izkoriščanja, pornografije in prostitucije otrok in mladostnikov ter trgovine z njimi
- Priporočilo Odbora ministrov št. R (2000) 11 o ukrepanju proti trgovini z ljudmi za spolno izkoriščanje
- Sklepna deklaracija 7. konference ministrov, odgovornih za migracije, september 2002
- Priporočilo Parlamentarne skupščine 1237 (1994) o položaju prosilcev za azil, katerih prošnje za azil so bile zavrnjene
- Priporočilo Parlamentarne skupščine Sveta Evrope 1309 (1996) o usposabljanju uradnih oseb, ki sprejemajo prosilce za azil na mejnih točkah
- Priporočilo Parlamentarne skupščine 1327 (1997) o varstvu in uresničevanju človekovih pravic beguncev in prosilcev za azil v Evropi
- Priporočilo Parlamentarne skupščine 1475 (2000). Prihod prosilcev za azil na evropska letališča
- Priporočilo Parlamentarne skupščine Sveta Evrope št. 1547 (2002) o postopkih za izgon v skladu s človekovimi pravicami in izvedenih ob spoštovanju varnosti in dostojanstva
- Priporočilo Parlamentarne skupščine 1577 (2002), Oblikovanje listine o ilegalnih migracijah
- Priporočilo Parlamentarne skupščine 1596 (2003). Položaj mladih migrantov v Evropi

9. Dokumenti OVSE

- Akcijski načrt OVSE za boj proti trgovini z ljudmi, ministrsko zasedanje v Maastrichtu, 2003

10. Stališča Evropskega sveta za begunce in izgnance

- Evropski svet za begunce in izgnance: Stališče o begunskih otrocih, 1996
- Evropski svet za begunce in izgnance: Stališče o integraciji beguncev v Evropi, december 2002

PRILOGA III

UPORABLJENI VIRI

Začenši s Konvencijo o otrokovih pravicah in dodatnimi protokoli, sledijo uporabljene okrajšave, ki so jim dodani izvlečki ustreznega člena/odstavka ali povezave z besedili.

KOP, Konvencija ZN o otrokovih pravicah, 1989

Čl. 2(1): Države podpisnice spoštujejo in vsakemu otroku, ki spada pod njihovo pravno pristojnost, jamčijo s to konvencijo priznane pravice brez kakršnega koli razlikovanja, ne glede na raso, spol, jezik, veroizpoved, politično ali drugo prepričanje, narodno, etnično ali družbeno poreklo, premoženje, invalidnost, rojstvo ali kakršen koli drug položaj otroka, njegovih staršev ali zakonitega skrbnika.

2(2): Države podpisnice bodo sprejele vse ustrezne ukrepe, da bo otrok zavarovan pred vsemi oblikami razlikovanja ali kaznovanja, ki bi nastalo na podlagi položaja, delovanja, izraženih mnenj ali prepričanj njegovih staršev, zakonitih skrbnikov ali družinskih članov.

Čl. 3(1): Pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki, ne glede na to, ali jih opravljajo državne ali zasebne ustanove za socialno varstvo, sodišča, upravni organi ali zakonodajna telesa, naj bodo glavno vodilo otrokove koristi.

Čl. 3(3): Države podpisnice bodo zagotovile, da se bodo ustanove, zavodi in službe, ki so odgovorni za skrb ali varstvo otrok, prilagodili normam, ki so jih predpisale pristojne oblasti, še posebej glede varnosti, zdravja ter števila in usposobljenosti osebja, prav tako pa tudi zagotovili ustrezen nadzor.

Čl. 5: Države podpisnice bodo upoštevale odgovornosti, pravice in dolžnosti staršev oziroma, kjer je veljavno, članov širše družine ali skupnosti, kakor predvidevajo krajevni običaji, zakonitih skrbnikov ali drugih oseb, ki so zakonsko odgovorne za otroka, da na način, ki je prilagojen otrokovim razvojnim zmožnostim, zagotovijo ustrezno usmerjanje in svetovanje otroku glede uveljavljanja njegovih pravic, priznanih s to konvencijo.

Čl. 6(1): Države podpisnice priznavajo, da ima vsak otrok neodtujljivo pravico do življenja.

Čl. 7(1): Otrok bo takoj po rojstvu vpisan v rojstno matično knjigo in ima od rojstva pravico do imena, pravico do skrbstva, pravico pridobiti državljanstvo in po možnosti pravico, da pozna svoje starše in da ti skrbijo zanj.

Čl. 8(1): Države podpisnice se zavezujejo, da bodo spoštovale otrokovo pravico do ohranjanja lastne identitete, vključujoč državljanstvo, ime in družinska razmerja v skladu z zakoni, brez nezakonitega vmešavanja.

Čl. 8(2): Če bo otrok nezakonito prikrajšan za nekatere ali za vse elemente svoje identitete, bodo države podpisnice zagotovile ustrezno pomoč in varstvo, da bo lahko znova čim prej vzpostavil svojo identiteto.

Čl. 9(3): Države pogodbenice spoštujejo pravico otroka, ki je ločen od enega od staršev ali od obeh, da redno vzdržuje osebne stike in neposredno zvezo s starši, razen če je to v nasprotju z njegovimi koristmi. 4. Če je taka ločitev posledica kakršnega koli postopka, ki ga sproži država pogodbenica, kakor je pripor, zapor, izgon, pregon ali smrt (vštevši smrt iz kakršnega koli vzroka, medtem ko je oseba pod nadzorom države) enega od staršev ali obeh ali otroka, mora ta država pogodbenica na zahtevo omogočiti staršem, otroku ali, če je potrebno, drugemu članu družine ustrezne podatke o tem, kje je (so) odsotni družinski član(-i), razen če posredovanje teh podatkov škoduje otrokovim koristim. Države podpisnice tudi jamčijo, da predložitev take zahteve sama po sebi ne bo imela škodljivih posledic za prizadeto(-e) osebo(-e).

Čl. 10(1): V skladu z obveznostmi, ki izhajajo točke 1 člena 9, bodo države podpisnice obravnavale pozitivno, humano in ekspeditivno zahteve otroka ali njegovih staršev za vstop v državo podpisnico ali za odhod iz nje, zato da bi se ponovno združila družina. Države podpisnice bodo tudi zagotovile, da predložitev take zahteve za prosilce in za člane njihove družine ne bo imela škodljivih posledic.

Čl. 10(2): Otrok, katerega starši prebivajo v različnih državah, ima, razen v izjemnih okoliščinah, pravico vzdrževati osebne stike in neposredno zvezo z obema od staršev. Za to in v skladu z obveznostmi, ki jih opredeljuje 1. točka člena 9, bodo države podpisnice spoštovale otrokovo pravico in pravico njegovih staršev zapustiti katero koli državo, tudi svojo lastno, in vstopiti v svojo državo. Za pravice do odhoda iz katere koli

države veljajo samo tiste omejitve, ki jih predpisuje zakon in ki so nujne za zavarovanje državne varnosti, javnega reda, javnega zdravja in morale ali pravic in svoboščin drugih in so v skladu z drugimi pravicami, ki jih priznava ta konvencija.

Čl. 12(1): Otroku, ki je sposoben izoblikovati lastno mnenje, države podpisnice jamčijo pravico do prostega izražanja mnenj o vsem, kar je v zvezi z njim; tehtnost izraženih mnenj pa se presoja v skladu z otrokovo starostjo in zrelostjo.

Čl. 12(2): Za to bo otroku še posebej omogočena možnost zaslišanja v katerem koli sodnem ali upravnem postopku, ki je v zvezi z otrokom, bodisi neposredno bodisi prek zastopnika ali ustreznega organa, na način, ki je v skladu s procesnimi pravili notranje zakonodaje.

Čl. 13(1): Otrok ima pravico do svobode izražanja; ta pravica obsega prosto iskanje, sprejemanje in širjenje vsakovrstnih informacij in idej, ne glede na meje, v ustni, pisni, tiskani ali umetniški obliki ali na kateri koli drug način po otrokovi izbiri.

Čl. 13(2): Glede uveljavljanja te pravice so mogoče nekatere omejitve, vendar le take, ki jih predpisuje zakon in ki so nujne:

(a) zaradi spoštovanja pravic in ugleda drugih; ali (b) zaradi zavarovanja državne varnosti ali javnega reda, javnega zdravja ali morale.

Čl. 14(1): Države podpisnice bodo spoštovale otrokovo pravico do svobode misli, vesti in veroizpovedi.

Čl. 14(2): Države podpisnice bodo spoštovale pravice in dolžnosti staršev in, če je potrebno, zakonitih skrbnikov, da pri uveljavljanju te pravice usmerjajo otroka na način, ki je prilagojen njegovim razvojnim možnostim.

Čl. 14(3): Glede svobodnega izražanja veroizpovedi ali prepričanja so dopustne le tiste omejitve, ki jih določa zakon in ki so nujne za zavarovanje državne varnosti, javnega reda, zdravja ali morale oziroma temeljnih pravic in svoboščin drugih.

Čl. 15(1): Države podpisnice priznavajo otrokovo pravico do svobodnega združevanja in do svobode mirnega zbiranja.

Čl. 15(2): Pri uveljavljanju teh pravic ni omejitev, razen tistih, ki jih določa zakon in ki so v demokratični državi nujne za zavarovanje državne in javne varnosti, javnega reda, javnega zdravja ali morale ali za zavarovanje pravic in svoboščin drugih.

Čl. 16(1): Noben otrok ne sme biti izpostavljen samovoljnemu ali nezakonitemu vmešavanju v zasebno življenje, družino, dom ali dopisovanje niti nezakonitim napadom na njegovo čast in ugled.

Čl. 16(2): Otrok ima pravico do zakonitega varstva pred takim vmešavanjem ali napadom.

Čl. 17: Države podpisnice priznajo pomembno vlogo množičnih medijev in otroku zagotavljajo dostop do informacij in gradiv iz domačih in mednarodnih virov, zlasti tistih, ki so usmerjeni v krepitev otrokove družbene, duhovne in npravstvene blaginje ter telesnega in duševnega zdravja. Zato države podpisnice:

(a) spodbujajo javna občila k širjenju za otroka družbeno in kulturno koristnih informacij in gradiv v skladu z duhom člena 29; (b) spodbujajo mednarodno sodelovanje pri ustvarjanju, izmenjavi in širjenju takih informacij in gradiv iz najrazličnejših domačih in mednarodnih kulturnih virov; (c) spodbujajo ustvarjanje in razširjanje otroških knjig; (d) spodbujajo javna občila, da posvečajo posebno pozornost jezikovnim potrebam otroka, ki je pripadnik manjšinske skupine ali staroselec; (e) spodbujajo razvoj ustreznih smernic za zavarovanje otroka pred informacijami in gradivi, ki škodujejo njegovi blaginji, upoštevaje določbe členov 13. in 18.

Čl. 18(2): Države podpisnice bodo staršem ali zakonitim skrbnikom omogočile ustrezno pomoč pri izvrševanju njihovih odgovornosti pri otrokovi vzgoji, da bi tako zajamčile in podpirale pravice, določene s to konvencijo. Prav tako bodo zagotovile razvoj ustanov, zavodov in služb za varstvo otrok.

Čl. 19(1): Države podpisnice bodo sprejele vse ustrezne zakonodajne, upravne, družbene in vzgojne ukrepe, da bi otroka zavarovale pred vsemi oblikami telesnega ali duševnega nasilja, poškodb ali zlorab, zanemarjanja ali malomarnega ravnanja, trpinčenja ali izkoriščanja, tudi spolnih zlorab, medtem ko je pod skrbništvom staršev, zakonitih skrbnikov ali katere koli druge osebe, ki skrbi zanj.

Čl. 19(2): Taki zaščitni ukrepi naj bi, če je primerno, vsebovali učinkovite postopke za sprejemanje socialnih programov, ki naj otroku in tistim, ki skrbijo zanj, zagotavljajo potrebno podporo in druge oblike zaščite ter ugotavljanje, obveščanje, prijavljanje, preiskovanje, obravnavanje in spremljanje prej naštetih primerov trpinčenja otrok in, če je potrebno, poseg sodišča.

Čl. 20(1): Pravico do posebnega varstva in pomoči, ki mu jo zagotovi država, ima otrok, ki je začasno ali za stalno prikrajšan za svoje družinsko okolje oziroma njegove koristi ne dopuščajo, da bi še naprej ostal v tem okolju.

Čl. 20(3): Taka skrb lahko med drugim zajema rejništvo, kafalo po islamskem pravu, posvojitve ali, če je potrebno, nastanitev v primernih ustanovah, ki skrbijo za otroke. Pri iskanju rešitev naj bo posebna pozornost posvečena zaželeni nepretrganosti otrokove vzgoje in njegovemu etničnemu, verskemu, kulturnemu in jezikovnemu poreklu.

Čl. 21: Države podpisnice, ki priznavajo in/ali dovoljujejo sistem posvojitve, zagotavljajo, da bodo otrokove koristi poglavitno vodilo in bodo:

(a) zagotovile, da lahko otrokovo posvojitve odobri samo pristojni organ, ki v skladu z veljavnim zakonom in postopki ter na podlagi vseh pomembnih in zanesljivih informacij ugotovi, da je posvojitve dopustna glede na otrokov položaj v zvezi s starši, sorodniki in zakonitimi skrbniki in da so, če se je tako zahtevalo, vpletene osebe na podlagi svetovanja, če je bilo potrebno, dale svoje odgovorno soglasje k posvojitvi; (b) priznale, da je mednarodna posvojitve lahko alternativen način skrbi za otroka, če zanj ni mogoče najti rejniške ali adoptivne družine ali ustrezno poskrbeti za otroka v njegovi matični državi; (c) jamčile, da bo otrok pri mednarodni posvojitvi imel enako varstvo in norme, kakršne veljajo pri državni posvojitvi; (d) z vsemi ustreznimi ukrepi zagotovile, da pri mednarodni posvojitvi otroka nastanitev ne bo imela za posledico neupravičenega bogatenja tistih, ki so vanjo vključeni; (e) podpirale, kjer je to primerno, cilje tega člena s sklepanjem dvostranskih in večstranskih sporazumov in dogovorov ter si v tem okviru prizadevale zagotoviti, da otrokovo nastanitev v drugi državi izvedejo pristojni organi ali telesa.

Čl. 22(1): Države podpisnice bodo sprejele ustrezne ukrepe, ki bodo otroku, ki bodisi sam bodisi v spremstvu staršev ali katere koli druge osebe prosi za status begunca ali v skladu z veljavno mednarodno ali notranjo zakonodajo in postopki velja za begunca, z ustreznimi ukrepi zagotovile ustrezno varstvo in humanitarno pomoč pri uživanju veljavnih pravic, določenih s to konvencijo in z drugimi mednarodnimi humanitarnimi akti ter akti o človekovih pravicah, katerih podpisnice so omenjene države.

Čl. 22(2): Za to bodo države pogodbenice, če se jim zdi primerno, sodelovale pri vseh naporih Združenih narodov in drugih pristojnih medvladnih ali nevladnih organizacij, ki z Združenimi narodi sodelujejo pri varstvu in pomoči takemu otroku in pri iskanju staršev ali drugih družinskih članov katerega koli otroka begunca, da bi zbrali informacije, potrebne za ponovno združitve z njegovo družino. Če staršev ali drugih družinskih članov ni mogoče najti, mora biti otrok imeti enako varstvo kakor vsak drug otrok, ki je iz kakršnega koli vzroka za stalno ali začasno prikrajšan za svoje družinsko okolje, kakor določa ta konvencija.

Čl. 23(1): Države podpisnice priznavajo, da mora otrok s posebnimi duševnimi ali telesnimi potrebami uživati celovito in dostojno življenje v razmerah, ki mu zagotavljajo dostojanstvo, spodbujajo samozavest in lajšajo njegovo dejavno udeležbo v družbi.

Čl. 23(2): Države podpisnice priznavajo otroku s posebnimi potrebami pravico do posebne skrbi in bodo v skladu z razpoložljivimi sredstvi spodbujale in zagotavljale, da bodo otrok, ki je do tega upravičen, in tisti, ki so odgovorni skrbeti zanj, dobili pomoč, za katero so zaprosili in ki ustreza otrokovemu stanju ter zmožnostim staršev oziroma drugih, ki skrbijo zanj.

Čl. 23(3): Upoštevajoč posebne potrebe otrok s posebnimi potrebami in finančne zmožnosti staršev ali drugih, ki skrbijo zanje, naj bo pomoč v skladu z 2. točko tega člena, če je le mogoče, brezplačna in naj otrokom s

posebnimi potrebami zagotavlja učinkovit dostop do izobrazbe, usposabljanja, storitev zdravstvenega varstva, rehabilitacije, priprave na zaposlitev in možnosti za razvedrilo na način, ki pospešuje njihovo čim večjo socialno integracijo in njihov osebni ter kulturni in duhovni razvoj.

Čl. 23(1): V duhu mednarodnega sodelovanja bodo države podpisnice podpirale izmenjavo ustreznih informacij o preventivnem zdravstvenem varstvu in zdravniški, psihološki in funkcionalni oskrbi otrok s posebnimi potrebami, širjenje in dostop do informacij o rehabilitacijskih metodah, izobrazbi in poklicnih storitvah, da bi neusposobljenim državam podpisnicam pomagali izboljšati njihove sposobnosti in spretnosti in obogatiti njihove izkušnje na teh področjih. Glede tega bo še posebna pozornost posvečena potrebam držav v razvoju.

Čl. 24(1): Države podpisnice priznavajo otrokovo pravico do najvišje ravni zdravstvenih standardov in storitev ustanov za zdravljenje bolezni in zdravstveno rehabilitacijo. Države podpisnice si bodo prizadevale zagotoviti, da ne bo noben otrok prikrajšan za pravico do takega zdravstvenega varstva.

Čl. 24(2): Države podpisnice si bodo prizadevale za popolno uresničitev te pravice, posebej pa bodo sprejele še ustrezne ukrepe:

(a) za zmanjšanje smrtnosti novorojenčkov in otrok; (b) za zagotovitev potrebne zdravniške pomoči in zdravstvenega varstva vsem otrokom, s poudarkom na razvoju osnovnega zdravstvenega varstva; (c) za boj proti boleznim in podhranjenosti, tudi v okviru osnovnega zdravstvenega varstva, med drugim z uporabo razpoložljive tehnologije in zagotovitvijo dovolj hranljivih živil in čiste pitne vode, upoštevanje nevarnosti in tveganja onesnaženega okolja; (d) za zagotavljanje ustreznega zdravstvenega varstva matere pred porodom in po njem; (e) za zagotavljanje, da so vsi družbeni sloji, še posebej starši in otroci, obveščeni, da imajo dostop do izobraževanja in podporo pri uporabi osnovnega znanja o otrokovem zdravju in prehrani, o prednostih dojenja, higieni in asanaciji okolja ter preprečevanju nesreč; (f) za razvoj preventivnega zdravstvenega varstva, svetovanja za starše ter izobraževanja in storitev v zvezi z načrtovanjem družine.

Čl. 24(3): Države podpisnice bodo z učinkovitimi in ustreznimi ukrepi odpravljale tradicionalne navade, ki škodujejo zdravju otrok.

Čl. 24(4): Države podpisnice se zavezujejo, da bodo podpirale in pospeševale mednarodno sodelovanje, da bi polagoma dosegle popolno uresničitev pravice, ki je priznana s tem členom. Glede tega bo še posebna pozornost namenjena potrebam držav v razvoju.

Čl. 25: Države podpisnice otroku, ki so ga zaradi skrbi, varstva ali oskrbe njegovega telesnega ali duševnega zdravja vzeli v oskrbo pristojni organi, priznavajo pravico do občasne preveritve postopka, ki mu je bil zagotovljen, in vseh drugih okoliščin, ki so pomembne za njegovo preskrbo.

Čl. 26(1): Države podpisnice priznavajo vsakemu otroku pravico do socialnega varstva, vključeno je tudi socialno zavarovanje, in bodo v skladu s svojo notranjo zakonodajo sprejele potrebne ukrepe za doseglo popolne uresničitve te pravice.

Čl. 26(2): Ugodnosti naj se, kjer je primerno, odobrijo, upoštevaje sredstva in zmožnosti otroka in oseb, ki so odgovorne za njegovo preživljanje, in tudi katere koli druge okoliščine v zvezi z zahtevo po ugodnostih, ki jo je predložil otrok ali kdo drug v njegovem imenu.

Čl. 27(1): Države podpisnice vsakemu otroku priznavajo pravico do življenjske ravni, ki ustreza njegovemu telesnemu, umskemu, duhovnemu, nraštenemu in družbenemu razvoju.

Čl. 27(2): Starši (eden ali oba) ali drugi, ki so odgovorni za otroka, imajo prvenstveno odgovornost za to, da v skladu s svojimi sposobnostmi in gmotnimi zmožnostmi zagotovijo življenjske razmere, potrebne za otrokov razvoj.

Čl. 27(3): Države podpisnice bodo v skladu z državnimi okoliščinami in svojimi zmožnostmi sprejele ustrezne ukrepe, s katerimi bodo staršem ali drugim, ki so odgovorni za otroka, pomagale uveljaviti to pravico, in bodo, če je potrebno, zagotovile gmotno pomoč in programe pomoči, še posebno glede prehrane, obleke in stanovanja.

Čl. 27(4): Države podpisnice bodo sprejele vse ustrezne ukrepe, s katerimi bodo od staršev ali oseb, ki so finančno odgovorne za otroka, zagotovile preživitveno za otroka v državi podpisnici in tujini. Če oseba, ki je finančno odgovorna za otroka, prebiva v drugi državi kakor otrok, države podpisnice posebej podpirajo pristop k mednarodnim sporazumom ali sklepanje takih sporazumov ter drugih ustreznih dogovorov.

Čl. 28(1): Države podpisnice priznavajo otrokovo pravico do izobraževanja in zato, da bi bila ta pravica polagoma dosežena na podlagi enakih možnosti, še posebej:

(a) zagotavljajo obvezno in vsem brezplačno dostopno osnovno šolanje; (b) spodbujajo razvoj različnih oblik srednjega šolanja, všteti splošno in poklicno šolanje, skrbijo, da je dosegljivo in dostopno vsakemu otroku, in sprejemajo ustrezne ukrepe, kakor je uvedba brezplačnega šolanja in po potrebi denarna pomoč; (c) z vsemi razpoložljivimi sredstvi zagotavljajo, da je visoko šolanje na podlagi osebne sposobnosti vsem enako dostopno; (d) skrbijo, da so obvestila in nasveti o šolanju in poklicu dosegljivi in dostopni vsem otrokom; (e) sprejemajo ukrepe za spodbujanje rednega obiskovanja pouka in zmanjševanja osipa v šolah.

Čl. 28(2): Države podpisnice bodo z ustreznimi ukrepi zagotovile, da se bo v šolah disciplina uveljavljala na način, ki je skladen z otrokovim človeškim dostojanstvom in s to konvencijo.

Čl. 28(3): Države podpisnice bodo podprle in pospešile mednarodno sodelovanje v zadevah, ki so povezane s izobraževanjem, še posebno zato, da bi pripomogle k izkoreninjenju neznanja in nepismenosti po vsem svetu in olajšale dostop do znanstvenih in tehničnih spoznanj in sodobnih učnih metod. V tem pogledu se posebna pozornost posveča potrebam držav v razvoju.

Čl. 29(1c): Države podpisnice soglašajo, da mora biti izobraževanje otrok usmerjeno: h krepitvi spoštovanja otrokovih staršev, njegove kulturne identitete, jezika in vrednot, nacionalnih vrednot države, v kateri otrok prebiva, države, iz katere morda izhaja, in civilizaciji, ki se razlikuje od njegove;

Čl. 30: V državah, kjer živijo etnične, verske ali jezikovne manjšine ali osebe staroselskega porekla, otroku, ki pripada manjšini ali ki je staroselec, ne sme biti odvzeta pravica skupaj z drugimi člani svoje skupine uživati svojo posebno kulturo, izpovedovati in izražati svojo vero in uporabljati svoj jezik.

Čl. 31(1): Države podpisnice priznavajo otrokovo pravico do počitka in prostega časa, do igre in razvedrila, primerne otrokovi starosti, in do prostega udeleževanja kulturnega življenja in umetnosti.

Čl. 31(2): Države podpisnice spoštujejo in podpirajo otrokovo pravico do celovite udeležbe v kulturnem in umetniškem življenju in spodbujajo zagotavljanje ustreznih in enakih možnosti kulturnega, umetniškega, razvedrilnega in prostočasnega udejstvovanja.

Čl. 32: Države podpisnice priznavajo otrokovo pravico do zaščite pred ekonomskim izkoriščanjem in pred opravljanjem katerega koli dela, ki je lahko nevarno ali ki moti otrokovo šolanje ali škodi njegovemu zdravju ali telesnemu, umskemu, duhovnemu, nravstvenemu ali družbenemu razvoju.

Čl. 34: Države podpisnice se zavezujejo, da bodo otroka zavarovale pred vsemi oblikami spolnega izkoriščanja in spolnih zlorab. Za to bodo države podpisnice še posebej sprejele vse ustrezne državne, bilateralne in multilateralne ukrepe, s katerimi bodo preprečile: (a) napeljevanje ali siljenje otroka h kakršni koli nezakoniti spolni dejavnosti; (b) izkoriščanje otrok za prostitucijo ali druge nezakonite spolne dejavnosti; (c) izkoriščanje otrok za pornografske predstave in gradiva.

Čl. 35: Države podpisnice bodo sprejele vse ustrezne državne, bilateralne in multilateralne ukrepe, da bi tako preprečile ugrabitve, prodajo ali trgovanje z otroki za kakršne koli dejavnosti ali v kakršni koli obliki.

Čl. 36: Države podpisnice bodo varovale otroka pred vsemi oblikami izkoriščanja, ki mu kakor koli škoduje.

Čl. 37(a): Države podpisnice bodo zagotovile, da noben otrok ne bo izpostavljen mučenju ali drugemu krutemu, nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju. Smrtna kazen in dosmrtni zapor brez možnosti pomilostitve naj se ne izrekata za kazniva dejanja, ki so jih storile osebe, mlajše od osemnajst let.

Čl. 37(b): Države podpisnice bodo zagotovile, da nobenemu otroku ne bo nezakonito ali samovoljno odvzeta prostost. Otrok sme biti prijat, priprt ali zaprt samo v skladu z zakoni in še to le v skrajnem primeru in za najkrajše mogoče obdobje.

Čl. 38: Države podpisnice se zavezujejo, da bodo upoštevale in zagotavljale spoštovanje načel mednarodnega humanitarnega prava, nanašajočih se na otroke, ki zanje velja v oboroženih spopadih.

Čl. 39: Države podpisnice bodo s sprejetjem vseh ustreznih ukrepov pospešile telesno in duševno okrevanje otroka, ki je bil žrtev: kakršne koli oblike zanemarjanja, izkoriščanja ali zlorabe, mučenja ali kakršne koli druge oblike okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja ali oboroženih spopadov. Tako okrevanje in ponovno vključevanje v družbo mora potekati v okolju, ki krepi otrokovo zdravje, samospoštovanje in dostojanstvo.

Protokol 1 h KOP, Izbirni protokol o prodaji otrok, otroški prostituciji in otroški pornografiji, 2000

Čl. 3: Spolno izkoriščanje otrok in trgovanje z otroki za katere koli namene (presaditev organov, posvojitve, prostitucijo, otroško delo) je treba opredeliti kot kaznivo dejanje.

Čl. 8(1): Države sprejmejo ustrezne ukrepe za zaščito koristi otrok, ki so žrtve spolnega izkoriščanja in trgovanja.

Protokol 2 h KOP, Izbirni protokol glede udeležbe otrok v oboroženih spopadih, 2000

Povezava: <http://www.unhcr.ch/html/menu2/6/protocolchild.htm>

CERD, Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije, 1965

Povezava: http://www.unhcr.ch/html/menu3/b/d_icerd.htm

CRS, Konvencija o zmanjševanju števila oseb brez državljanstva, 1961

Povezava: <http://www.unhcr.md/article/convstateless61.htm>

ECRE (Integracija), Evropski svet za begunce in izgnance: Stališče o integraciji beguncev v Evropi, december 2002

Povezava: <http://www.ecre.org/positions/integ02.pdf>

ECRE (Otroci), Evropski svet za begunce in izgnance: Stališče o begunskih otrocih, 1996

Povezava: <http://www.ecre.org/positions/children.pdf>

EKČP, Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (in protokoli), 1950

Čl.3. Nikogar ni dovoljeno mučiti ali nečloveško in ponižujoče z njim ravnati ali ga kaznovati.

Čl. 4: Nikogar ni dovoljeno zadrževati v suženjstvu ali podložnosti ali zahtevati, naj opravlja prisilno delo.

Čl. 8.1: Vsakdo ima pravico do spoštovanja njegovega zasebnega in družinskega življenja, njegovega doma in dopisovanja.

Haaška konvencija, 1993, Haaška konvencija o zaščiti otrok in sodelovanju pri meddržavnih posvojitvah, 1993 in s tem povezano Priporočilo o uporabi konvencije za otroke begunce

Povezava: <http://www.hcch.net/e/conventions/menu33e.html>

Haaška konvencija, 1996, Haaška konvencija o jurisdikciji, veljavni zakonodaji, priznavanju, izvrševanju in sodelovanju v zvezi s starševsko odgovornostjo in ukrepi za zaščito otrok, 1996

Povezava: <http://www.hcch.net/e/conventions/menu33e.html>

ICESCR, Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, 1966

Čl. 10(3): Za varstvo otrok so potrebni posebni ukrepi brez kakršne koli diskriminacije *in* Otroci morajo biti zaščiteni pred ekonomskim in socialnim izkoriščanjem.

ICRMW, Mednarodna konvencija o varstvu pravic vseh delavcev migrantov in njihovih družinskih članov, 1990

Čl. 44(1): Države sprejmejo ukrepe za zagotavljanje zaščite enotnosti družin delavcev migrantov.

Konvencija o beguncih, 1951

Čl. 31: Države pogodbenice ne uporabljajo kazenskih sankcij za begunce zaradi nezakonitega vstopa ali navzočnosti, če so prišli neposredno z ozemlja, kjer sta bila njihovo življenje ali svoboda ogrožena po čl. 1 *ter* Kazenske sankcije se ne uporabljajo za prosilce za azil zaradi nezakonitega vstopa v državo, če lahko dokažejo upravičenost nezakonitega vstopa.

Čl. 33: Države ne vračajo begunca v državo, v kateri je ogroženo njegovo življenje ali svoboda po čl.1.

MKPM, Konvencija proti mučenju in drugim oblikam okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja, 1984

Čl. 3: Nobena država ne bo vrnila osebe drugi državi, če je utemeljen sum, da bo podvržena mučenju.

MOD C182, Konvencija Mednarodne organizacije dela o prepovedi in takojšnjem ukrepanju za odpravo najhujših oblik otroškega dela, C182, 1999

Čl. 3: Definicija "najhujših oblik otroškega dela" vključuje prodajo in trgovino z otroki.

MPDPP, Mednarodni pakt o državljskih in političnih pravicah, 1966 (in Izbirni protokol)

Čl. 8: Nikogar ni dovoljeno zadrževati v suženjstvu ali podložnosti ali zahtevati, naj opravlja obvezno delo.

Čl. 19: Vsakdo ima pravico do lastnega mnenja brez vmešavanja. Vsakdo ima pravico do svobode izražanja.

Čl. 23(1): Družina ima pravico do državnega varstva.

Čl. 24(1): Vsak otrok ima brez diskriminacije pravico, da mu njegova družina, družba in država izkazujejo varstvo, ki ga zahteva njegova mladost.

Otroci begunci: Smernice o zaščiti in negi, UNHCR, 1994

Povezava: <http://www.separated-children-europe-programme.org/Global/framed.asp?source=Documents/Eng/Legislation/RefugeeChildren.pdf>

Pravila ZN za zaščito mladoletnikov, ki jim je odvzeta prostost, 1990

Povezava: <http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r113.htm>

Prip. SE Letališča, Priporočilo parlamentarne skupščine Sveta Evrope št. 1475 (2000). Prihod prosilcev za azil na evropska letališča

Povezava: <http://assembly.coe.int/Documents/AdoptedText/TA00/EREC1475.htm>

Prip. SE Usposabljanje uradnih oseb, Priporočilo parlamentarne skupščine Sveta Evrope 1309 (1996) o usposabljanju uradnih oseb, ki sprejemajo iskalce azila na mejnih točkah

Povezava: <http://assembly.coe.int/Documents/AdoptedText/ta96/EREC1309.htm>

Priporočilo glede uporabe Haaške konvencije o zaščiti otrok v zvezi z meddržavno posvojitvijo za otroke begunce in druge mednarodno razseljene otroke, Haaška konferenca o mednarodnem zasebnem pravu, oktober 1994

Povezava: <http://www.hcch.net/e/conventions/menu33e.html>

Priročnik UNHCR, Priročnik o postopkih in merilih za določanje statusa begunca, 1992

Povezava: <http://www.unhcr.ch/cgi-bin/texis/vtx/home/openssl.pdf?tbl=MEDIA&id=3d58e13b4&page=publ>

Protokol, ki se nanaša na status beguncev, 1967

Povezava: <http://www.unhcr.ch>

Protokol o trgovini z ljudmi, Protokol za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroki, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov o transnacionalnem organiziranem kriminalu, 2000

Čl. 7: Vsaka država pogodbenica preuči sprejetje ukrepov, ki žrtvam trgovine z ljudmi v ustreznih primerih dovoljujejo začasno ali stalno ostati na njenem ozemlju.

Protokol proti tihotapljenju migrantov po kopnem, morju in zraku, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov o transnacionalnem organiziranem kriminalu, 2000

Čl. 19(2): Ukrepi, določeni v tem protokolu, se razlagajo in uporabljajo na način, ki ne zapostavlja oseb zato, ker so predmet ravnanja iz člena 6 tega protokola. Razlaga in uporaba teh ukrepov je skladna z mednarodno priznanimi načeli nediskriminacije.

Čl. 14(2): Ukrepi, določeni v tem protokolu, se razlagajo in uporabljajo na način, ki ne zapostavlja oseb zato, ker so žrtve trgovine z ljudmi. Razlaga in uporaba teh ukrepov je skladna z mednarodno priznanimi načeli nediskriminacije.

Res. EU., Resolucija o mladoletnikih brez spremstva, ki so državljani tretjih držav, Svet EU, junij 1997 (97/C 221/03)

Čl. 2(3): Mladoletniki brez spremstva, ki morajo v skladu z nacionalnimi predpisi ostati na meji do sprejetja odločitve o njihovem sprejemu na ozemlje ali o njihovi vrnitvi, morajo prejeti vso potrebno materialno podporo in nego za zadostitev osnovnih potreb, kakor so hrana, njihovi starosti primerna nastanitev, sanitarije in zdravstvena oskrba.

Čl. 3(1): Države članice si morajo prizadevati, da v najkrajšem mogočem času po prihodu ugotovijo mladoletnikovo identiteto in dejstvo, da je brez spremstva. Informacije o identiteti in položaju mladoletne

osebe se lahko pridobijo na različne načine, zlasti z ustreznimi pogovori, ki se opravijo čim prej na način, primeren starosti.

Pridobljene podatke je treba ustrezno dokumentirati. Pri zahtevanju, sprejemanju, posredovanju in hranjenju pridobljenih informacij je potrebna posebna pozornost in zaupnost, da se zaščitijo mladoletna oseba in njegovi družinski člani. Te prve informacije lahko še posebno povečajo možnosti za združitev mladoletnika z njegovo družino v izvorni državi ali v tretji državi.

Čl. 3(2): Mladoletniki brez spremstva morajo biti ne glede na njihov pravni status upravičeni do potrebnega varstva in osnovne nege v skladu s predpisi nacionalne zakonodaje.

Čl. 3(3): Države članice si, zato da bi ponovno združile družine, prizadevajo čim prej odkriti družinske člane mladoletnika brez spremstva ali ugotoviti kraj bivanja družinskih članov, ne glede na njihov pravni status in brez prejudiciranja katere koli prošnje za bivanje.

Mladoletnike brez spremstva je mogoče pri iskanju njihovih družinskih članov tudi spodbujati, pomagati jim je treba vzpostaviti stik z Mednarodnim odborom Rdečega križa, nacionalnimi organizacijami Rdečega križa ali drugimi organizacijami. Ko gre za prosilce za azil, je treba ob vzpostavljanju stikov za iskanje družinskih članov še posebno upoštevati zaupnost, da se zaščitijo mladoletnik in njegovi družinski člani.

Čl. 3(4 in 5): Države članice morajo za uporabo te resolucije čim prej zagotoviti, da mladoletnika zastopa: (a) zakoniti skrbnik ali (b) (nacionalna) organizacija, ki je odgovorna za varstvo in blaginjo mladoletnika, ali (c) drug ustrezen zastopnik.

Če je mladoletniku brez spremstva dodeljen skrbnik, mora skrbnik v skladu z nacionalno zakonodajo zagotoviti ustrezno izpolnitev mladoletnikovih potreb (na primer pravnih, socialnih, zdravstvenih ali psiholoških).

Čl. 3(6): Kadar se domneva, da bo šoloobvezni mladoletnik brez spremstva ostal v državi članici daljše obdobje, mora imeti mladoletnik enak dostop do splošnega izobraževanja kot državljani države članice gostiteljice ali pa mu morajo biti ponujeni ustrezni posebni alternativni programi.

Čl. 3(7): Mladoletniki brez spremstva morajo prejeti ustrezno zdravstveno oskrbo za izpolnjevanje takojšnjih potreb. Posebna zdravstvena pomoč mora biti zagotovljena mladoletnikom, ki so bili žrtve kakršne koli oblike zanemarjanja, izkoriščanja ali zlorabe, mučenja ali katere koli druge oblike okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja ali oboroženih spopadov.

Čl. 4(1): Vsak mladoletnik brez spremstva mora imeti pravico zaprositi za azil. Vendar pa si lahko države članice pridržijo pravico zahtevati, da mladoletnik, mlajši od starosti, ki jo določi država članica, ne more zaprositi za azil brez pomoči zakonitega skrbnika, posebej imenovanega odraslega zastopnika ali ustanove.

Čl. 4(2): Države članice morajo ob upoštevanju posebnih potreb mladoletnikov in ranljivosti njihovega položaja prednostno obravnavati prošnje za azil mladoletnikov brez spremstva.

Čl. 4(3): (a) Načelno mora prosilec za azil brez spremstva, ki trdi, da je mladoletnik, dokazati svojo starost. (b) Če takih dokazil ni ali obstajajo veliki dvomi, lahko države članice opravijo ugotavljanje starosti prosilca za azil. Ugotavljanje starosti mora biti objektivno. Države članice lahko za to uporabljajo medicinski pregled za določanje starosti, ki ga opravlja usposobljeno medicinsko osebje s soglasjem mladoletnika, posebej imenovanega odraslega zastopnika ali ustanove.

Čl. 4(4): Države članice morajo mladoletnike brez spremstva med azilnim postopkom običajno nastaniti: (a) pri odraslih sorodnikih, (b) pri rejniški družini, (c) v sprejemnih centrih, kjer je posebej poskrbljeno za mladoletnike ali (d) v drugih nastanitvenih prostorih, kjer je ustrezno poskrbljeno za mladoletnike, na primer takih, kjer lahko živijo samostojno, vendar z ustrezno pomočjo. Države članice lahko nastanijo mladoletnike brez spremstva, starejše od 16 let, v sprejemnih centrih za odrasle prosilce za azil.

Čl. 4(5): (a) Mladoletnega prosilca za azil brez spremstva lahko pri vsakem zaslišanju glede prošnje za azil spremlja zakoniti skrbnik, posebej imenovani odrasli zastopnik ali ustanova, odrasli sorodnik ali pravni zastopnik. (b) Razgovor morajo opraviti uradne osebe s potrebnimi izkušnjami ali usposobljenostjo. Zavedati se je treba pomembnosti ustreznega usposabljanja uradnih oseb, ki zaslišijo mladoletnika brez spremstva, ko ta prosi za azil.

Čl. 4(6): Pri preučitvi prošnje za azil mladoletnika brez spremstva je treba poleg objektivnih dejavnikov in okoliščin upoštevati mladoletnikovo starost, zrelost in umski razvoj ter dejstvo, da je lahko njegovo poznavanje razmer v izvorni državi omejeno.

Čl. 4(7): Kakor hitro je mladoletniku brez spremstva odobren status begunca ali katera druga trajna pravica do bivanja, mu je treba zagotoviti dolgoročno nastanitev.

Čl. 5: Kadar mladoletniku ni dovoljeno podaljšati bivanja v državi članici, lahko zadevna država članica mladoletnika vrne v njegovo izvorno državo ali v tretjo državo, ki ga je pripravljena sprejeti, le, če je ob njegovem prihodu tja, odvisno od njegovih potreb glede na starost in stopnjo samostojnosti, poskrbljeno za primeren sprejem in oskrbo. To lahko zagotovijo starši ali drugi odrasli, ki skrbijo za otroka, ali vladna ali nevladna telesa.

Čl. 5(2): Države članice morajo načelno omogočiti mladoletniku, da ostane na njihovem ozemlju, dokler vrnitev pod takimi pogoji ni mogoča.

Čl. 5(3a, c in d) Pristojni organi držav članic morajo za vrnitev mladoletnika sodelovati: (a) pri združitvi mladoletnikov brez spremstva z drugimi člani njihove družine, bodisi v izvorni državi mladoletnika ali v državi, v kateri družinski člani bivajo; (c) z mednarodnimi organizacijami, kakor sta UNHCR ali UNICEF, ki že dejavno svetujeta vladam o smernicah za ravnanje z mladoletniki brez spremstva, zlasti prosilci za azil; (d) če je primerno, z nevladnimi organizacijami, da se preveri možnost sprejema in zmogljivosti oskrbe v državi, v katero bo mladoletnik vrnjen.

Res. EU Minimum, Resolucija Sveta EU o minimalnih garancijah v azilnih postopkih, junij 1995

Odst. 1: Azilni postopki se uporabljajo v popolnem skladu z Ženevsko konvencijo iz leta 1951 in Newyorškim protokolom iz leta 1967 ter drugimi zavezami na podlagi mednarodnega prava glede beguncev in človekovih pravic. Zlasti bodo postopki popolnoma v skladu s členom 1 Konvencije iz leta 1951, ki zadeva opredelitev begunca, členom 33, ki se nanaša na načelo "nevracanja" in členom 35, ki zadeva sodelovanje z Uradom UNHCR, vključno s spodbujanjem njegove naloge nadzirati uporabo Konvencije.

Odst. 26: Mladoletnikom brez spremstva, ki prosijo za azil, je treba zagotoviti, da jih zastopa posebej imenovana odrasla oseba ali ustanova, če po nacionalni zakonodaji nimajo pravne sposobnosti. Mladoletnike brez spremstva lahko med zaslišanjem spremlja ta odrasla oseba ali predstavniki te ustanove. Te osebe morajo ščititi interese otroka.

Odst. 27: Pri preučitvi prošnje mladoletnika brez spremstva za azil se upošteva njegov umski razvoj in zrelost.

Resolucija Sveta EU o očitno neutemeljenih prošnjah za azil, 1992

Ni povezave.

Resolucija Sveta EU o usklajenem pristopu do vprašanj, ki zadevajo tretje države gostiteljice, 1992

Ni povezave.

Resolucija Sveta EU o usklajevanju nacionalnih politik o ponovni združitvi družine, 3. junija 1993

Ni povezave.

SE Ministri 91, Priporočilo Odbora ministrov Sveta Evrope št. R (91) 11 glede spolnega izkoriščanja, pornografije in prostitucije otrok in mladostnikov ter trgovanja z njimi

Povezava: <http://cm.coe.int/ta/rec/1991/91r11.htm>

SE Ministri 2000, Priporočilo Odbora ministrov Sveta Evrope št. R (2000) 11 o ukrepanju proti trgovanju z ljudmi za namene spolnega izkoriščanja

Povezava: <http://cm.coe.int/ta/rec/2000/2000r11.htm>

SE Mladi migranti, Priporočilo parlamentarne skupščine Sveta Evrope št. 1596 (2003). Položaj mladih migrantov v Evropi

Povezava: <http://assembly.coe.int/Documents/AdoptedText/ta03/EREC1596.htm>

Sklepi Sveta EU glede držav, v katerih na splošno ni resne nevarnosti preganjanja, 1992

Ni povezave.

Skupni ukrepi Sveta EU za boj proti trgovini z ljudmi in spolnem izkoriščanju otrok, 24. februarja 1997

Povezava: http://ue.eu.int/ejn/data/vol_b/5_actions_communes/coopera_judiciaire/1-063-04031997-2-6-en.html

Skupno stališče Sveta EU o usklajeni uporabi opredelitve izraza "begunec", marec, 1996

Povezava:

http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=31996F0196&model=guichett

Smernice UNHCR, Smernice o politikah in postopkih za ravnanje z otroki brez spremstva, ki prosijo za azil, 1997

Povezava:

<http://www.unhcr.ch/cgi-bin/texis/vtx/home/opendoc.pdf?tbl=MEDIA&id=3d4f91cf4&page=publ>

Smernice ZN o človekovih pravicah in trgovini z ljudmi, Priporočena načela in smernice UNHCHR glede človekovih pravic in trgovine z ljudmi, E/2002/68/dod.1, 20. maja 2002

Povezava: [http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/E.2002.68.Add.1.En?Opendocument](http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/E.2002.68.Add.1.En?Opendocument)

Svet EU: Bruseljska deklaracija o preprečevanju in boju proti trgovanju z ljudmi, maj 2003

Povezava: http://europa.eu.int/eur-lex/en/dat/2003/c_137/c_13720030612en00010009.pdf

UNHCR-AP, Načrt UNHCR za zaščito, 2002

Del III, Cilj 1(9): Države, UNHCR, nevladne organizacije in drugi partnerji morajo obravnavati potrebe ločenih otrok, vključno z njihovo začasno nastanitvijo pri rejniških družinah ali imenovanjem državnih ali nedržavnih skrbnikov in s spremljanjem teh rešitev *in* Države morajo preučiti ustrezne alternative za pridržanje prosilcev za azil in beguncev ter načelno ne smejo pridrževati otrok.

Del III, Cilj 6(2): Države, UNHCR in partnerji morajo oblikovati ukrepe, ki zagotavljajo enakopravno sodelovanje begunskih otrok pri odločanju o vseh področjih begunskega življenja in tudi pri izvajanju teh odločitev *in* Države morajo priznavati pomembnost osnovnega in srednjega izobraževanja za begunce.